

ARJESSA MUKANA –
Opas lastensuojelusta päiväkotien henkilökunnalle

Jenny Itkonen
Anniina Jääskeläinen
Opinnäytetyö, kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan kelpoisuus
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Itkonen, Jenny & Jääskeläinen, Anniina. ARJESSA MUKANA - Opas lastensuojelusta päiväkotien henkilökunnalle. Helsinki, kevät 2012, 63 sivua, 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda informatiivinen, ajankohtainen ja käytännöllinen opas lastensuojelusta päiväkotien henkilökunnalle. Opinnäytetyö on tehty produktiona yhteistyössä Espoon Matinkylä-Olarin päivähoitoalueen Olarin ja Maakirjan päiväkotien johtajan Marina Primiettan sekä Ellipsin ja Planeetan päiväkotien johtajan Minna Kokoran kanssa. Lisäksi yhteistyössä mukana oli Espoon Matinkylä-Olarin ja Tapiolan lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä Raija Pesola.

Opas on tarkoitettu päiväkotien työntekijöiden arjen tueksi. Sen tavoitteena oli lisätä päiväkotien työntekijöiden tietoa lastensuojelusta. Lisäksi oppaan tarkoituksena oli lisätä työntekijöiden rohkeutta ja omatoimisuutta ottaa huoli puheeksi vanhempien kanssa.

Opinnäytetyö koostuu teoriaosuudesta sekä oppaasta. Teoriaosuudessa käsitellään huolen puheeksiottoa ja varhaiskasvatusta. Lisäksi opinnäytetyö sisältää teoriaa lastensuojelusta. Oppaassa kerrotaan keskeiset lainkohdat, jotka koskevat päiväkotia ja lastensuojelua. Opas sisältää myös selkeitä esimerkkejä ja signaaleja tuen tarpeesta.

Oppaasta kerättiin palautetta yhteistyökumppaneilta sekä sen tekoprosessin aikana. Palautteen saaminen oli tärkeää, jotta oppaasta saatiin mahdollisimman hyvä ja hyödyllisen päiväkotien henkilökunnalle. Opas jää osaksi päiväkotien arkea ja toivomme päiväkotien ottavan sen yhdeksi työvälineekseen. Oppaan päivittämisestä vastaavat päiväkotien työntekijät.

Asiasanat: päivähoito, huolen puheeksiotto, lastensuojelu

ABSTRACT

Itkonen, Jenny and Jääskeläinen, Anniina

Child protection: a guide for daycare center employees, Helsinki, Spring 2012. 63 p., 4 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of our thesis was to create a guide about child protection for daycare centers' employees. We wanted the guide to be easy to read, current and practical. The guide was made as a production and in co-operation with four daycare centers in Matinkylä-Olari daycare area, Espoo.

The guide aims to give support for the daycare centers' employees. We wish that the guide increases employees' knowledge about child protection and co-operation between social services and daycare centers. We also wanted to encourage the employees to approach the families about concerns.

This thesis consists of theory and the guide. In the theory section we discuss early childhood education, daycare and broaching a sensitive topic. The thesis also contains theory about child protection.

The guide contains information about child protection generally in Finland and especially in Espoo. In addition, the guide has the information on laws concerning daycare and child protection. Some example cases are presented, and signals indicating that the family could need intensive support.

During the process we got feedback from our co-partners concerning the guide. The guide will remain in daycare centers and we wish that they consider it as a valid tool. The employees are left with the task of updating the guide.

Keywords: daycare, broaching concern, child protection

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS	8
2.1 Opinnäytetyön tausta	8
2.2 Tavoite ja tarkoitus	9
3 VARHAISKASVATUKSEN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSELLE	10
3.1 Mitä on varhaiskasvatus ja päivähoito?	10
3.2 Kasvatuskumppanuus vanhempien tukena	11
3.3 Päivähoitoa määrittävä laki ja asetus	12
3.4 Tavoitteena hyvinvoiva lapsi	14
3 HUOLEN PUHEEKSIOTTO	16
3.1 Huolen vyöhykkeistö	17
3.2 Huolen puheeksiottaminen päiväkodissa	19
3.3 Varhaisen tuen hankkeet	20
3.4 Toimiiko huolen puheeksioton menetelmä todellisuudessa?	21
5 LASTENSUOJELU ARJEN TUKENA	23
5.1 Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus	24
5.2 Lastensuojelulaki	25
5.3 Päivähoito ja lastensuojelu	26
5.3.1 Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä	27
6 OPAS PÄIVÄKOTIEN HENKILÖKUNNALLE LASTENSUOJELUSTA	29
6.1 Oppaan suunnittelu	29
6.2 Prosessin kulku	29
6.3 Valmiin oppaan sisältö	32
6.4 Oppaan arviointi	33
7 POHDINTA	37
7.1 Opinnäytetyöprosessi	37
7.2 Oma ammatillinen kasvu	38

8 EETTISYYS, LUOTETTAVUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	41
8.1 Eettisyys ja luotettavuus	41
8.2 Johtopäätökset	41
LÄHTEET	44

LIITE 1: ARJESSA MUKANA - Opas lastensuojelusta päiväkotien
henkilökunnalle

LIITE 2: Oppaan arviointikysely

LIITE 3: Kysely päiväkodeille ja lastensuojelulle

LIITE 4: Lupa lasten kuvien käyttämiseen

1 JOHDANTO

Yhteiskunnan järjestämät ja valvomat varhaiskasvatuksen keskeiset kehittämissuunnat ja periaatteet määritetään valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Yhteiskunnan tehtävä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään, sillä vanhemmat ovat ensisijaisesti vastuussa lasten kasvatuksesta (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 7.)

Vaativuudet tämän päivän kasvatustyölle, ongelmien kasautuminen sekä moninaisuus vaativat päiväkodin työntekijältä taitoa hyödyntää moniammatillista osaamistaan. Kun keskustellaan mahdollisimman varhaisesta puuttumisesta mahdollisiin ongelmiin, kasvavat moniammatillisen työn haasteet entisestään. Varhaista puuttumista tarvitaan erityisesti siksi, että päästäisiin eriyttäviin toimenpiteisiin mahdollisimman varhain. (Forss-Pennanen 2002, 27.)

Yhteistyön parantaminen ja tiivistäminen lastensuojelun ja päivähoidon välillä on nykyisen lastensuojelulain mukaan tarpeellista. Jokaisen päivähoitossa työskentelevän tehtävänä on edistää parhaansa mukaan lastensuojelulain 1 §:ssä mainittuja asioita. Näitä ovat lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön sekä monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen. (Päivähoidon lakiopas 2010, 7.)

Opinnäytetyönämme teimme oppaan päiväkotien henkilökunnalle lastensuojelusta. Työelämän yhteistyötahonamme olivat Espoon Matinkylä-Olarin päivähoitoalueelta Olarin ja Maakirjan päiväkotien johtaja Marina Primietta sekä Ellipsin ja Planeetan päiväkotien johtaja Minna Kokora. Espoon Matinkylä-Olarin ja Tapiolan lastensuojelusta yhteistyöhön mukaan lähti johtava sosiaalityöntekijä Raija Pesola. Liitteenä olevan oppaan annoimme yhteistyöpäiväkoteihin, jotta he saavat ottaa sen yhdeksi arjen työvälineeksi. Opas annettiin myös Matinkylä-Olarin ja Tapiolan lastensuojeluun.

Tietojemme mukaan Espoon alueella ei ole tehty samanlaista opasta lastensuojelusta päivähoidon henkilökunnalle tai sellainen ei ainakaan ole yhteistyöpäiväkodeissämme käytössä. Vaikka Espoossa suurin osa päiväkotien henkilökunnasta on saanut koulutuksen huolen puheeksiotosta, koemme, että koulutuksesta saatu tietoa on arjen pyöryksessä vaikea soveltaa käytäntöön. Tämän vuoksi opas on tarpeellinen päiväkoteihin, koska siitä voi helposti löytää tarvittava tieto.

Halusimme tehdä opinnäytetyön aiheesta, josta saamme ammatillisia valmiuksia siirtyessämme työelämään. Koska Jenny Itkonen suorittaa lastentarhaopettajan kelpoisuuden ja Anniina Jääskeläistä kiinnostaa lastensuojelutyö, valitsimme sellaisen aiheen, missä voisimme yhdistää molempien mielenkiinnon kohteita.

Opinnäytetyömme alussa käsittelemme teoriaa päivähoidosta ja lastensuojelusta. Avaamme keskeisiä käsitteitä, kuten huolen puheeksiotto, päivähoito ja lastensuojelu. Teoriaosuuden jälkeen kerromme varsinaisen opinnäytetyömme, eli oppaan teon etenemisestä ja toteutuksesta sekä arvioinnista. Opinnäytetyön lopussa arvioimme opinnäytetyöprosessia sekä omaa ammatillista kasvua.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

2.1 Opinnäytetyön tausta

Lähetimme sähköpostia Matinkylä-Olarin päivähoitoalueen päiväkotien johtajille ja tätä kautta saimme työelämänyhteistyökumppanimme mukaan opinnäytetyöprosessiin. Prosessissa mukana oli myös Diakonia-ammattikorkeakoulusta aikaisemmin valmistunut Hanne Koski, joka työskentelee yhdessä yhteistyöpäiväkodeistamme. Koski oli tiiviisti mukana oppaan kehittämisessä.

Koska päiväkodeissa työskentelee ihmisiä eri koulutustaustoilla, ei lastensuojelu usein kuulu päiväkodissa työskentelevien ydinosaamiseen. Työntekijöiden välillä saattaa olla myös erilaisia käsityksiä lastensuojelusta tai tieto voi olla hyvin epämääräistä. Omaa haastettaan tuo päiväkodin lapsimäärien suuruus. Eri-tyisesti näistä syistä päätimme rajata oppaan kohderyhmäksi juuri päiväkotien työntekijät.

Työharjoittelujen ja muun työkokemuksen myötä koemme, että päivähoiton henkilökunnan toimesta tehdään edelleenkin vähän lastensuojeluilmoituksia. Näin ollen oppaan ensisijainen hyödynsaaja on päiväkotien henkilökunta. Oppaan tarkoituksena oli tukea ja rohkaista työntekijää ottamaan asioita esille, kun huoli lapsesta tai perheestä herää. Tarkoituksena oli myös auttaa työntekijöitä puuttumaan tilanteisiin esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen avulla.

Teoreettinen viitekehysemme perustui huolen puheksioton menetelmään, päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen sekä lastensuojelulakiin. Tutustuimme päivitettyyn lastensuojelulakiin ja rajasimme siitä ne lainkohdat, jotka koskettavat varhaiskasvatusta. Tavattuamme Kosken toiseksi opinnäytetyötä eteenpäin vieväksi teoriapohjaksi muodostui huolen puheeksiottamisen menetelmä. Varhaiskasvatuksen teoriapohjaa luodessamme keskityimme erityisesti päivähoitoon.

2.2 Tavoite ja tarkoitus

Pystyäkseen tunnistamaan perheen kriisitilanteita ja avuntarpeita päivähoidon henkilökunta tarvitsee koulutusta. Huomio tulee kiinnittää työntekijän valmiuksiin tehdä työtä lasten vanhempien kanssa sekä eri viranomaisten kanssa. Työntekijöillä tulisi olla valmiuksia myös vaikeiden asioiden käsittelyyn. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.) Tavoitteena on, että opas toimisi osana henkilökunnan perehdytystä ja se annettaisiin jokaiselle työntekijälle luettavaksi.

Opinnäytetyössään Koski (2009) tarkasteli vastuukysymysten ja dokumentoinnin toimivuutta päivähoitohenkilöstön ja lastensuojelutyöntekijöiden osalta, kun lastensuojelun asiakasprosessi käynnistyy ja jatkuu. Kosken mielestä nousi tarve tehdä päivähoidon työntekijöille tiivis aineisto lastensuojelusta ja huolen puheeksiotosta. Näin lisättäisiin työntekijöiden tietoisuutta aiheesta. (Koski 2009, 7.) Kun kävi ilmi tällaisen oppaan tarve, sovimme työelämäyhteistyötahojen kanssa, että opas rakennetaan huolen puheeksiottomenetelmän ympärille. Lähdimme ideoimaan, luonnostelevaan sekä kehittämään opasta.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli luoda informoiva, tiivis ja helppokäyttöinen opas päivähoiton henkilökunnalle Espoon Matinkylä-Olarin päivähoitoalueelle. Tavoitteena oli myös saada päiväkotien henkilökunta ottamaan opas osaksi työskentelyään niin, että se toimisi käytännön toiminnan tukena. Toivomme, että lastensuojeluilmoituksen tekeminen ja tilanteet, joissa ilmoitus pitäisi tehdä, olisivat päiväkodin henkilökunnalle oppaan myötä selkeämpiä. Lisäksi toivomme, että opas lisäisi työyhteisön tietämystä lastensuojelusta yleisesti. Henkilökohtaisina tavoitteinamme oli luoda sellainen opas, jota voimme itsekkin käyttää työvälineenä työelämään siirtyessämme. Toivomme, että saamme ammatillisia valmiuksia kohtaamaan perhe, joka tarvitsee lastensuojelullista apua tai tehostettua tukea.

3 VARHAISKASVATUKSEN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSELLE

3.1 Mitä on varhaiskasvatus ja päivähoito?

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa painotetaan varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttamista, kasvatuskumppanuutta henkilöstön ja vanhempien välillä, sekä yhteistyötä neuvolan, päivähoidon, esiopetuksen ja perusopetuksen välillä. Yhteiskunnan järjestämä ja valvoma varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Siinä keskeisessä asemassa on lapsen leikki. Varhaiskasvatuksen menetelmien tunteminen sekä laaja-alainen ja monitieteinen tieto ja tutkimukset ovat varhaiskasvatuksen lähtökohtina. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 9.)

Päivähoito on osa varhaiskasvatuspalvelua. Siinä yhdistyvät vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka ja lapsen oikeus varhaiskasvatukseen. Lasten vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä on päivähoidon keskeisin tehtävä. Varhaisen tukemisen näkökulma ja sitä kautta ehkäisevä toiminta korostuu tällöin. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 12.) Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Oleellista siinä on lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä vanhempien vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus. (Tiensuu 2005, 19.)

Lasten päivähoidon järjestäminen on kunnan velvollisuus, ja sen rahoitus tapahtuu pääosin yhteiskunnan varoista. Yhteiskunnan tehtävänä on taata laadullinen päivähoito. Hoito on oltava sellaista, että kaikilla lapsilla, riippumatta perheen yhteiskunnallisesta asemasta tai asuinalueesta, on mahdollisuus saada palveluita. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 16.) Laki lasten päivähoitosta (1973/36) määrittää päivähoidon pitävän sisällään päiväkotihoidon, perhepäivähoidon, leikkitoiminnan tai muun päivähoitotoiminnan.

3.2 Kasvatuskumppanuus vanhempien tukena

Päivähoidossa toteutuvassa kasvatuskumppanuudessa lapsen päivittäiseen kasvatukseen ja hoitoon vanhempien rinnalla osallistuvat myös varhaiskasvatuksen työntekijät. Lasten oikeutta varhaiskasvatukseen osallistumista on vahvistanut perheiden subjektiivinen oikeus hoitopaikkaan. Se on myös laajentanut vanhempien mahdollisuutta saada tukea kasvatustehtävälleen. Tilan ja tarpeen henkilöstön ja vanhempien kasvatuskumppanuudelle luo vanhempien mahdollisuus jakaa kasvatuskumppanuuttaan päivähoidon kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2008, 20.)

Kasvatuskumppanuudella tähdätään siihen, että vanhemmat ja työntekijät sitoutuvat toimimaan yhdessä lasta tukien. Sen tavoitteena on tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhain, jos lapsi tarvitsee tukea jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella. Yhteisen toimintastrategian luominen lapsen vanhempien kanssa on tärkeää, jotta lasta voitaisiin tukea mahdollisimman hyvin. (Heinämäki 2004, 29.) Esimerkiksi Olarin päiväkodissa nämä on kirjattu varhaiskasvatussuunnitelmaan:

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on myös huomata varhain mahdollinen tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella ja luoda vanhempien ja mahdollisten asiantuntijoiden kanssa yhteinen toimintastrategia lapsen tukemiseksi. (Olarin päiväkotiki 2010, 23.)

Päivähoitoon uudenlaista palvelukulttuuria luo se, että varhaiskasvatus ymmärretään perheiden ja päivähoidon yhteiseksi ja jaetuksi tehtäväksi. Yhteisesti puhuen, sopien ja neuvotellen varhaiskasvatusyhteisö ja vanhemmat jakavat tietoaan, näkemyksiään, osaamisiaan ja ymmärrystään siitä, mikä on lapselle parhaaksi. Päivähoiton lähtökohtana on se, että varhaiskasvattajat ovat vastuussa lapsesta sen ajan kun hän viettää päivähoitossa. (Kaskela & Kekkonen 2008, 21.)

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on myös perheen asioiden puheeksi ottamista vaikeissakin tilanteissa. Vanhempien kanssa käytävä säännöllinen lapsen toimintaa ja kehitystä koskeva kahden keskeinen keskustelu on yksi yhteistyön tavoite. Keskustelun avulla yritetään oppia lisää lapsesta. Kommunikointi vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välillä on tärkeää erityisesti silloin, kun lapsen kehityksen monipuolinen tukeminen on tavoitteena. (Paavilainen & Pösö 2003,105–106.)

3.3 Päivähoitoa määrittävä laki ja asetus

Varhaiskasvatusta ohjaa laki lasten päivähoidosta, jolla säädetään lasten päivähoiton järjestämistä. Laki ja asetus luovat edellytykset lasten päivähoitolle sekä sen piirissä annettavalle varhaiskasvatukselle. Ne määrittävät myös toiminnan vähimmäisvaatimukset. Esiopetuksesta säädetään perusopetusta koskevassa lainsäädännössä, vaikka se on osa varhaiskasvatusta. Päivähoitopaikassa järjestettävään esiopetukseen sovelletaan päivähoiton lainsäädäntöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16; 19.)

Laki lasten päivähoidosta (1973/36) määrittää päivähoiton tavoitteiksi päivähoitossa olevien lasten kotien tukeminen kasvatustehtävässä sekä lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehityksen edistämisen (2 a §). Päivähoitoa voivat saada ne lapset, jotka eivät ole oppivelvollisuusikäisiä sekä sitä vanhemmat lapset, mikäli erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä muulla tavoin hoitoa ole järjestetty (2 §). Päiväkoti, tai osa siitä, voidaan lasten erityisen kasvatuksen tai hoidon tarpeen perusteella järjestää erityispäiväkodiksi (Laki lasten päivähoidosta 1973/36, 3 §).

Päivähoiton on järjestettävä suotuista kasvu ympäristö lapsen lähtökohdat huomioonottaen. Lisäksi päivähoiton tulee tarjota lapselle omalta osaltaan jatkuvat, lämpimät ja turvalliset ihmissuhteet sekä toimintaa, joka tukee lapsen kehitystä monipuolisesti. Päivähoiton tulee edistää lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Myös yleinen kulttuuriperinne tulee ottaa huomioon. Lisäksi tulee tukea lapsen älyllistä, eettis-

tä, uskonnollista ja esteettistä kasvatusta. (Laki lasten päivähoitodosta 1973/36, 2 a §.)

Asetuksessa lasten päivähoitodosta (1973/239) määritetään muun muassa hoito- ja kasvatushenkilökunnan ja lasten välisestä suhdeluvusta sekä hoito- ja kasvatushenkilökunnan kelpoisuusehdoista päiväkodissa. Asetuksessa määrätään, että päivähoitopalvelut on järjestettävä kunnassa lasten hoidon ja kasvatuksen tarve eri ikäryhmissä huomioiden. Se on tehtävä tasapuolisesti ja paikallisten olojen edellyttämällä tavalla turvaten. Asetuksessa edellytetään myös, että lasten päivähoitodossa tuetaan suomen- tai ruotsinkielisten, saamelaiden, romanien ja eri maahanmuuttajaryhmien lasten omaa kieltä ja kulttuuria. (Asetus lasten päivähoitodosta 1973/239, 1 §; 1 a §.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (2011) kritisoi nykyistä päivähoitolakia siitä, se ei takaa jokaiseen päiväkotiryhmään lastentarhanopettajakoulutuksen saanutta henkilöä. Epäkohtana on myös se, että enimmäisryhmäkoko ei ole määritelty eikä ole turvattu avointen varhaiskasvatuspalveluiden saatavuutta. Liitto haluaa tuoda esille lain olevan melkein neljän vuosikymmenen takaa vuodelta 1973 eikä siihen ole tehty kokonaisuudistusta. Päivähoitolain kokonaisuudistus nimitäänkin tulevan hallituksen yhdeksi keskeisimmäksi tehtäväksi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2011.)

Kehittäessä varhaiskasvatusta keskeistä on hoivan, kasvatuksen ja opetuksen laadun, pysyvien ihmissuhteiden ja lapsen kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen. Ryhmäkokoja koskevat säännökset ja henkilöstörakenteen määrittely edistävät päivähoitoa. Kunnan velvollisuudeksi on asetettava, että alueella on tarjolla myös avointa varhaiskasvatustoimintaa päivähoiton lisäksi. Kuntien tulisi myös järjestää varhaiskasvatuspalveluiden palveluohjausta, jolla pystyttäisiin ohjaamaan perheitä avointen varhaiskasvatuspalvelujen piiriin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2011.)

3.4 Tavoitteena hyvinvoiva lapsi

Varhaiskasvatus kuuluu Espoossa opetus- ja sivistystoimen alaisuuteen, mutta pienet lapset tarvitsevat opettamisen lisäksi myös hoitoa ja kasvattamista. Jos ainoa kysymys on ”Mitä lapsi oppii”, aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus köyhtyy. Lapsen hyvää elämää tarkastellessa on tärkeää, ettei oppiminen vie ensimmäistä sijaa aikuisen ajatuksissa. Lasten elämyksiin ja kokemuksiin sekä yksilöinä että ryhmässä vaikuttavat aikuisen perusasennoituminen, tunnepitoinen sitoutuneisuus ja ammatillinen osaaminen. (Kalliala 2012, 185–186.)

Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen on varhaiskasvatuksen ensisijainen tavoite. Jotta lapsen hyvinvointia voitaisiin edistää, hänen terveydestään, toimintakyvystään ja perustarpeistaan tulisi huolehtia. Tällöin lapsi kokee, että häntä arvostetaan, hänet hyväksytään omana itsenään, hän tulee kuulluksi ja nähdyksi sekä saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. Varhaiskasvatuksessa lapsen hyvinvointia edistävät mahdollisimman pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.)

Aloittaessaan päivähoidon lapselle tulee kodin rinnalle toinen yhteisö. Tähän yhteisöön lapsen pitäisi pystyä liittymään turvallisesti. Ollessaan päiväkodissa lasta lähellä olevat aikuiset luovat olemisellaan ja toiminnallaan ilmapiirin, jossa lapsi kasvaa ja rakentaa käsitystä itsestään ja taidoistaan. Lapsen tunnetilojen tunnistamisen herkkyys on aikuisen toiminnassa ratkaisevaa ja ilman tätä lapsen aloitteiden ja mielenkiinnonkohteiden ymmärtäminen on vaikeaa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19, 21.)

Lapsen ollessa päiväkodissa tulisi hänen saada aikuiselta psyykettä kannattelevaa vuorovaikutusta aina silloin, kun hän tuntee siihen tarvetta. Lapsen arki päiväkodissa muodostuu mielekkäämmäksi, kun hänellä ja aikuisella on riittävästi aikaa vuorovaikutukseen. Jotta lapsi pystyisi varmistamaan aikuisen huomion ja vuorovaikutuksen positiivisella tavalla, tulisi hänen voida toimia pienryhmässä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 22–23.)

Emotionaalisesti hyvinvoiva lapsi tuntee olonsa päiväkodissa kotoisaksi, on oma itsensä sekä saa vastakaikua tunteisiinsa. Lapsi on rentoutunut ja säteilee elinvoimaa sekä sisäistä rauhaa. Emotionaalinen hyvinvointi paljastuu vuorovaikutuksessa ja aikuisten onkin hyvä tarkkailla lapsen kanssakäymistä perheenjäsentensä sekä päiväkodin aikuisten ja lasten kanssa. Emotionaalisesti hyvinvoivalla lapsella on hyvä itsetunto ja hän pystyy kestämään kielteiset kokemukset sysäämättä niitä sivuun. (Kalliala 2012, 192–193.)

3 HUOLEN PUHEEKSIOTTO

Huolen puheeksioton menetelmässä lähtökohtana on kasvattajan oma huoli. Huolella tarkoitetaan työntekijän subjektiivista näkemystä, joka nousee asiakas-suhteessa. Subjektiivinen huoli toimii tärkeänä työvälineenä sekä lasten ja perheiden avun tarpeen että työntekijän omien toimintamahdollisuuksien tunnistamisessa. Havainnot lapsen ja perheen tilanteesta ja niihin vaikuttava kontaktitieto on työntekijän huolen heräämisen taustalla. (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 187.)

Havaintojen kirjaamisella on huolen puheeksiottamisen menetelmässä suuri rooli. Kun huoli lapsesta tai vanhemmasta nousee, havaintojen kirjaaminen ylös konkretisoi huolta. Puheeksiotto helpottuu ja konkreettisten ylöskirjattujen havaintojen avulla vanhempien on helpompi muodostaa käsitys siitä, mistä työntekijä on huolissaan. Myös työntekijä saa selvyyttä huoleensa kirjatessaan havainnot ylös. (Eriksson & Arnkil 2005, 22–23.)

Päämääränä puheeksiottamisen menetelmässä on yhteistyön ja asioiden kehittyminen myönteiseen suuntaan. Lapsen kannalta olisi hyvä, jos yhteistyö muodostuisi lasta tukevaksi, jossa voimavaransa yhdistäisivät vanhemmat ja työntekijät. Edellytyksenä tällaiselle yhteistyölle on, että työntekijät kohtaavat vanhemmat tasavertaisina yhteistyökumppaneina, jotka ovat lapsensa kasvun ja kehityksen asiantuntijoita (Eriksson & Arnkil 2005, 29–30.)

Kun huoli otetaan puheeksi vanhempien kanssa, tulisi keskustelu toteuttaa vanhempia kunnioittaen (Taskinen 2010, 47). Päivähoidon työntekijöiden tulisi tietää, miten vanhempien ja perheiden kanssa työskennellään sekä miten sisällytetään vanhemmat ja perheet työskentelyyn mukaan. On myös tärkeää kunnioittaa perheiden tarpeita ja tavoitteita, vaikka ne eriäisivätkin työntekijän omista näkökulmista. (Early Childhood Intervention 2005, 5.)

3.1 Huolen vyöhykkeistö

Huolen vyöhykkeistö (Kuvio 1) on kehitetty avuksi työntekijälle, jotta hän pystyisi jäsentämään lasta tai nuorta koskevan huolensa astetta, omien auttamismahdollisuuksiensa riittävyttä sekä lisävoimavarojen tarvetta (Eriksson & Arnkil 2005, 25). Vyöhykkeistön avulla pystytään myös kehittämään yhteistyötä. Se auttaa selkiyttämään työntekijöiden keskinäistä ja perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Yksi yhteinen käsite on oma huoli. Jäsennettyään vyöhykkeistön avulla huolensa työntekijän seuraava tehtävä on ottaa asia puheeksi asiakkaan tai perheen kanssa. Kunnioittava asenne ja tuen tarjoaminen antavat hyvän pohjan keskustelulle. (Sosiaaliportti 2012.)

Vyöhykkeitä on neljä ja se on jatkumo, jonka toisessa ääripäässä on täysin huoleton tilanne ja toisessa tilanne, jossa lapsi tai nuori on välittömässä vaarassa (Eriksson & Arnkil 2005, 26). Koska huoli on subjektiivinen kokemus, kahdella työntekijällä voi olla eriasteinen huoli samasta lapsesta, nuoresta tai perheestä. Omien toimintamahdollisuuksien lisääntyessä tai heikentyessä huoli luonnollisesti muuttuu, kasvaa tai häviää. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009.)

Vyöhykkeistössä ensimmäisenä on tilanne, jossa ei ole ollenkaan huolta (1). Tällöin työntekijä kokee lapsen asioiden olevan hyvin. Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen tapahtuvat normaalisti sekä hänellä on hyvät kasvuolosuhteet. Vailla huolta olevassa tilanteessa asioiden ja oman toiminnan koetaan sujuvan ja tuottavan toivottuja tuloksia. (Eriksson & Arnkil 2005, 26.)

Pienen huolen vyöhykkeellä (2) esiin tulevat tekijät herättävät pientä huolta. Huoli saattaa ilmetä toistuvasti, mutta tässä vaiheessa työntekijä luottaa vahvasti omiin auttamismahdollisuuksiinsa. Koska pienen huolen vyöhykkeellä voi tarjota omaa tukeaan, huolen aiheet on suhteellisen helppo ottaa puheeksi. Usein tuen tarjoaminen tuottaa toivottua myönteistä kehitystä. Tällä vyöhykkeellä varhaiseen puuttumiseen on hyvät mahdollisuudet. (Eriksson & Arnkil 2005, 26.)

Tuntuvan huolen eli harmaan huolen vyöhykkeellä (3) huoli on huomattavaa ja kasvaa edelleen. Työntekijästä tuntuu, etteivät hänen omat auttamiskeinonsa riitä ja hän pohtii lisäavun tarvetta ja asiantuntijakonsultaatiota. Huolen harmaalla vyöhykkeellä on kahdenlaista huolta: huoli lapsen elinympäristöstä, johon ei vielä tässä vaiheessa puututa sekä huoli elinympäristöstä silloin, kun lapsi vielä voi hyvin. (Huhtanen 2004, 47–48.)

Suuren huolen alueella (4) huoli on suurta ja se on jatkuvaa. Työntekijän omat keinot auttaa ovat lopussa ja lisävoimavarojen sekä kontrollin mukaan saaminen on välttämätöntä. Kun huoli kasvaa, lapsi saattaa olla välittömässä vaarassa ja lapsen tilanteeseen on saatava heti muutos. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi lastensuojeluun liittyvät tilanteet. Lastensuojeluun liittyviin tilanteisiin puuttuvat ensisijaisesti lastensuojeluviranomaiset, mutta tästä huolimatta päivähoidon henkilöstölle kuuluu ilmoitusvelvollisuus. (Huhtanen 2004, 48.)

Seuraavasta taulukosta näkyvät huolen vyöhykkeet

EI HUOLTA 1	PIENI HUOLI 2	TUNTUVA HUOLI 3	SUURI HUOLI 4
Ei huolta lainkaan.	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin on hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli on tuntuva. Omat voimavarat ovat ehtymässä. Lisävoimavarojen ja kontrollin* lisäämisen tarve.	Huoli on erittäin suuri. Omat keinot ovat lopussa. Tilanteeseen on saatava muutos heti.

KUVIO 1. Huolen vyöhykkeistö

* Kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä esimerkiksi rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 189).

3.2 Huolen puheeksiottaminen päiväkodissa

Päiväkodissa ryhmissä työskentelevät aikuiset tekevät monenlaisia havaintoja lapsesta. Havaintoja tehdään lasten kertomuksista, kokemuksista ja tapahtumista. Havainnointiin ryhdytään viimeistään silloin, jos lapsesta herää huoli. Ensisijaiset havainnot huolestuttavista asioista tekevät lapsiryhmän ohjaajat. (Huh-
tanen 2004, 69–70.)

Jatkuva vuoropuhelu vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välillä antaa tilaa tavanomaisten ja vakavampienkin vastoinkäymisten puheeksiottamiseen. Ta-
voitteena kasvatuskumppanuudessa on luoda jo päivähoitosuhteen alussa riit-
tävä luottamus ottaa myös hankalat asiat puheeksi. Ilmapiiriin vanhempien ja
päiväkodin työntekijöiden välillä tulee kiinnittää erityistä huomiota myös, kun
perheen ja lapsen elämäntilanne vaatii monipuolisempaa tukea ja apua kasva-
tusyhteistyöltä. Erityisesti silloin, kun vanhempien sekä työntekijöiden käsitykset
ja havainnot lapsen tilanteesta ja tarpeista menevät ristiin, luottamusta tarvi-
taan. (Kaskela & Kekkonen 2008, 21; 47.)

Päiväkodin työntekijöiden ja vanhempien yksi tärkein yhteinen keskustelun aihe
on lapsi ja tämän hyvinvointi. Jos päivähoidossa on havaittu, että lapsi ei voi
hyvin, asiasta tulisi käydä keskustelua. Tämä auttaa ymmärtämään lapsen käyt-
täytymistä ja pahoinvoinnin syitä. Lapsen etu on aina kysymyksessä kaikessa
puuttumisessa, mikä on lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvää. (Paavilainen &
Pösö 2003, 111–112.)

Puheeksi ottamisen ja keskustelun perustana on luottamuksellinen ja vuorovai-
kutuksellinen suhde vanhempien kanssa. Lasta koskevissa ongelmallisissa ti-
lanteissa on vaikeaa nostaa esiin avoimia kysymyksiä jos säännöllinen, tasa-
puolinen ja vuorovaikutuksellinen yhteistyö puuttuu. Vaikean asian puheeksi
ottamista saattaa helpottaa ajatus siitä, että se on työntekijän velvollisuus ja
kuuluu perustehtävään. Luottamuksellisen suhde edesauttaa asioista suoraan
puhumista. (Paavilainen & Pösö 2003, 111–112.)

Olarin päiväkodissa erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi huomioidaan ja tuen tarvetta arvioidaan jatkuvasti. Vanhempien kuunteleminen ja avoin keskustelu edistävät lapsen hyvinvointia ja auttavat lasta. Henkilöstön ja vanhempien välinen luottamus auttaa lapsen sopeutumisessa päiväkotiin. Avoimen keskustelun ansiosta vanhemmat pystyvät olemaan perillä lapsensa päivän kulusta. (Olarin päiväkotit 2010, 9; 23.)

3.3 Varhaisen tuen hankkeet

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto on toteuttanut vuosina 2001–2004 Kontulan varhaisen tuen hankkeen sekä vuosina 2006–2007 Kivikon ja Länsi-Kontulan varhaisen tuen hankkeen, joissa on selvitetty varhaisen tuen työtä päivähoiton ympäristössä. Kontulan varhaisen tuen hankkeessa työn luonne oli ennaltaehkäisevää, ja siinä kehiteltiin varhaisen tuen työskentelymenetelmiä (Monto & Simonjoki-Tavi 2005, 1). Kivikon ja Länsi-Kontulan varhaisen tuen hankkeen päämäärä oli tukea päivähoiton henkilökuntaa varhaisen tuen asiakastyössä (Nieminen 2008).

Kontulan varhaisen tuen hankkeen taustalla on kartoitus, jossa selvitettiin perheyön tarpeita päivähoitossa. Kartoituksessa selvisi päivähoiton työntekijöiden mielestä keskeisimmät huolta herättävät asiat perheiden kanssa työskennellessä. Hankkeen tutkimuskysymyksiä olivat muun muassa, mitkä asiat toimivat, mihin tarvitaan tukea ja mitä puuttuu nykyisistä päivähoiton rakenteista. (Monto & Simonjoki-Tavi 2005, 7–8.)

Kontulan varhaisen tuen hankkeen aikana syntyi huolen purkukaavio, joka on tarkoitettu työtä jäsentäväksi välineeksi päivähoitoon. Hankkeessa selvisi, että päivähoiton työntekijöiden mielestä arjessa mukana oleva tuki on lähellä. Työntekijät kokivat tietoisuuden puheeksiottamisen merkityksestä lisääntyneen hankkeen aikana. He ymmärsivät, että asioihin puututtaessa mahdollisimman aikaisin ja herkemmin, siitä on enemmän hyötyä lapsille ja perheille. (Monto & Simonjoki-Tavi 2005, 22–23.)

Kivikon ja Länsi-Kontulan varhaisen tuen hanke sai alkunsa lastensuojeluun ja päivähoidon yhteistyöpalaverissa. Palaverissa tuli ilmi päivähoidon työntekijöiden tarve tukeen erityisesti huolen puheeksi ottamisessa, käsittelyssä sekä selvittämisessä. Hankkeen tavoitteina oli tukea työntekijöissä huolta herättäviä alle kouluikäisiä lapsia ja heidän perheitään sekä päivähoidon henkilökuntaa lapsen ja perheiden asioiden puheeksi ottamisessa. (Nieminen 2008, 1–2.)

Päivähoidon työntekijät kokivat saaneensa Kivikon ja Länsi-Kontulan varhaisen tuen hankkeen aikana tukea huoli puheeksi – ja kasvatust keskusteluissa. Huoli puheeksi – ja kasvatust keskustelujen jälkeen työntekijät kävivät purkukeskusteluja, jotka he kokivat hyödyllisinä tilanteen hahmottamisen ja perheestä saadun uuden tiedon jäsentämisen sekä jatkotyöskentelyn kannalta. Jotkut työntekijät kertoivat purkukeskustelujen laskeneen heidän huolensa lapsesta tai perheestä huolen harmaalta vyöhykkeeltä pienen huolen vyöhykkeelle. (Nieminen 2008, 11.)

Useat varhaisen tuen hankkeessa mukana olleet päivähoidon työntekijät kokivat, että vaikean asian esille ottaminen perheen kanssa oli helpompaa saadesaan tukea työparityöskentelystä. Ne työntekijät, jotka olivat ottaneet vaikean asian esiin keskusteluissa perheiden kanssa, kokivat saaneensa rohkeutta toimia avoimemmin ja rohkeammin tulevaisuudessakin. (Nieminen 2008, 12.)

3.4 Toimiiko huolen puheeksioton menetelmä todellisuudessa?

Satka (2009) arvioi artikkelissaan varhaisen puuttumisen menetelmiä ja sen toteutumista yhteiskunnassamme. Hän kritisoi tutkijoiden kehittelemiä huolen työvälineitä ja toteaa työryhmän kehittelyiden suuntautuvan aikuisten väliseen vuorovaikutukseen. Työskentelyn tärkein kohdehan on lapset ja heidän hyvinvointinsa. (Satka 2009, 20.)

Kritiikin kohteeksi joutuu huolen vyöhykkeistö. Vyöhykkeissä ei Satkan (2009) mukaan ole kyse lapsen käyttäytymisen tai ongelmien huoliluokittelusta, vaan työntekijän intuitiivisen tunteen ja moraalisen päättelyn pukemisesta sanoiksi.

Strategisesti huoli osuu oikeaan pisteeseen. Juuri siinä pisteessä leikatut määrärahat ja lasten hyvinvointipalvelut, niitä välittämään ja tuottamaan palkatut ammattilaiset sekä apua tai tukea tarvitseva lapsi kohtaavat. Kyseessä on hiljaisen ammattitiedon nimeäminen ja näkyväksi tekeminen näissä strategisissa kohtaamisissa. (Satka 2009, 20.)

Varhaisen puuttumisen ideologia saa myös paljon kritiikkiä. Ideologia on Satkan (2009) mukaan oikeuttanut julkisen vallan laiminlyömään vastuutaan sosiaalisten ongelmien rakenteellisesta ennaltaehkäisystä. Lisäksi se on saanut julkisen vallan unohtamaan sosiaalipalveluiden normaalisuuden periaatteen. Huomio kiinnitetään jo ilmaantuneisiin ongelmiin varhaisen ja ennaltaehkäisevän puuttumisen sijaan, siitä huolimatta, että toimiminen ennen kuin ongelmat ovat olemassa, olisi inhimillisempää sekä halvempaa. (Satka 2009, 30.)

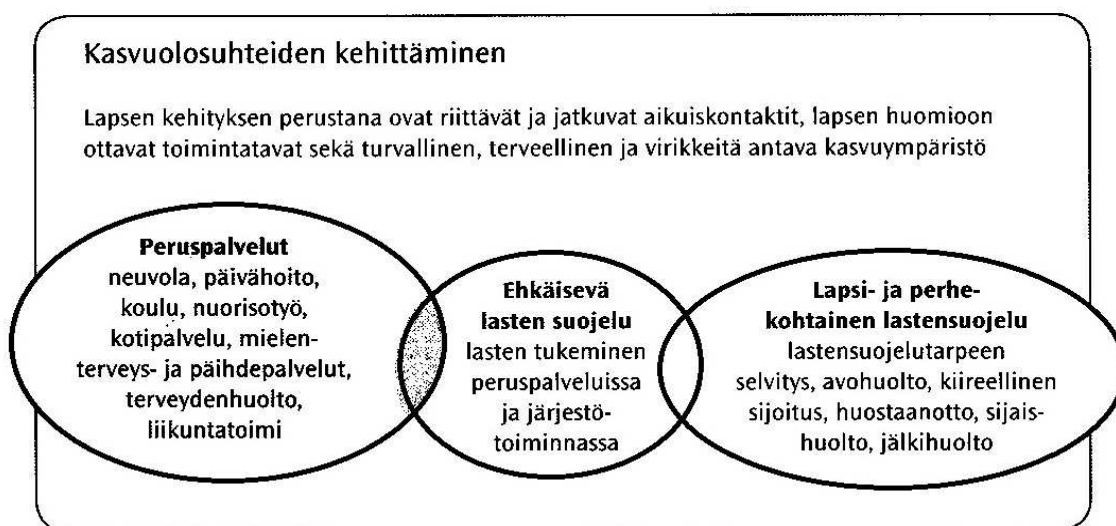
Myös Hintikka (2010) kyseenalaistaa varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksiototon menetelmiä pro gradu -tutkielmassaan. Hän analysoi Huoli puheeksi –oppaan sekä Huolen harmaa vyöhyke – artikkelin tekstikatkelmia. Hintikka ajattelee, että huoli syntyy kontaktissa ja liittyy asiakkaaseen, Hintikka päätteli asiakkaan olevan vastuussa työntekijän kokeman huolen syntymisestä sekä sen vähentämisestä. Hän toi esille myös sen tosiasian, että asiakkaan elämässä epäonnistunut huolen vähentäminen näkyy lisääntyvänä kontrollina. Asiakas on työntekijä-asiakas – suhteessa siviiliminänä ja viranomaistoiminnan seuraukset realisoituvat nimenomaan hänen elämässään. (Hintikka 2010, 67.)

5 LASTENSUOJELU ARJEN TUKENA

Lastensuojelu määritellään lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi ja sen toimenpiteet kohdistuvan alle 18-vuotiaisiin lapsiin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 3 §.) Tavoitteena lastensuojelussa on antaa lapselle ja perheelle heidän tarvitsemansa tuki mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tukea tulisi saada ensisijaisesti päivähoitossa, perheneuvolassa, oppilaitoksissa ja nuorisotyössä. (Taskinen 2010, 39.)

Lastensuojelun ydintehtävä on lapsen kehityksen ja terveyden turvaaminen sekä sitä vaarantavien tekijöiden poistaminen. Perhe tulee nähdä ensisijaisena lapsen huoltajana ja lapsen oikeuksia on kunnioitettava. Tämän vuoksi lastensuojelu perustuukin lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen. Perhe voi tarvita lastensuojelua sekä tavallisissa elämäntilanteissa että poikkeuksellisen koettelemissä oloissa ja erityisen vaativissa tilanteissa. (Bardy 2009, 41.)

Seuraava kaavio havainnollistaa lastensuojelun kokonaisuutta:

KAAVIO 1. Lastensuojelun kokonaisuus (Taskinen 2010, 23).

Espoon kaupunki (2012) on laatinut Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuonna 2009. Lapsiperhepalvelut ovat Espoossa kokonaisuus, jossa peruspalvelut ja ennaltaehkäisevätyö ovat hyvinvointityön keskiössä. Tämä on Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman lähtökohtana. Se on laadittu Espoon lapsiperheiden palvelujen kehittämistä varten konkreettiseksi työväliseksi. Selkeitä tavoitteita lasten ja nuorten hyvinvointiin on lueteltu hyvinvointisuunnitelmassa. Näitä ovat alueellisen eriarvoisuuden ja lapsiperheköyhyyden ehkäiseminen sekä varhainen tunnistaminen ja tukeminen lapsiperheiden, lasten ja nuorten syrjäytymisuhkiin ja hyvinvoinnin riskitekijöihin liittyen. Myös niiden voimavarojen, joita on varattu lapsiperhepalveluihin, riittävydestä huolehtiminen kuuluu hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin. (Espoon kaupunki 2012, 2–3.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaan Espoon tarjoamat lapsiperhepalvelut tukevat vanhempia kasvatustehtävässään. Näitä tukimuotoja ovat avun tuominen lasten ja nuorten arjen ympäristöihin sekä perheen voimavarojen vahvistaminen. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun yhtenä painopisteenä Espoossa on vähentää sijaishuollon tarvetta ja monipuolistaa avohuollon kuntouttavia palveluita. (Espoon kaupunki 2012, 3.)

5.1 Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus

Lastensuojelun perustana on Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimus. Sen mukaan lapsia koskevissa julkisissa tai yksityisissä sosiaalihuollon, hallintoviranomaisten, tuomioistuimen sekä lainsäädäntöelimien toimissa on lapsen etu otettava ensisijaisesti huomioon. Lisäksi jokaisella lapsella on synnynnäinen oikeus elämään ja lapselle tulee taata henkiinjäämisen ja kehittymisen edellytykset. Sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin hallinnollisiin, lainsäädännöllisiin ja muihin toimiin, jotta yleissopimuksessa ilmenevät oikeudet toteutuu. (Suomen Unicef-yhdistys 2011.)

Lasten oikeuksien sopimuksen mukaan pysyvästi tai tilapäisesti perheen turvaa vaille olevalla lapsella on oikeus erityiseen tukeen tai suojeluun. Näin on myös silloin, jos ei ole lapsen edun mukaista antaa hänen pysyä perheen piirissä. Täl-

laiselle lapselle tulee taata kansallisen lainsäädännön mukainen hoito, mikä voi olla muun muassa sijaisperhehoito, tai tarvittaessa sijoitus sopivaan lastensuojelulaitokseen. (Suomen Unicef-yhdistys 2011.) Suomessa sopimus on ratifioitu ja saatettu lain tasolla voimaan vuonna 1991, joten viranomaiset on veloitettu toimimaan sen nojalla samalla tavalla kuin muukin lainsäädäntö velvoittaa. (Taskinen 2010, 19.)

Jotta lasten suojelu toteutuisi Yhdistyneiden Kansakuntien tarkoittamassa muodossa muuallakin kuin lastensuojelutoimenpiteiden kautta, laajempi hyvinvointipolitiikka ja monen tasoiset toimijat ovat tärkeässä roolissa. Lasten suojelun edellytyksenä on palvelujärjestelmän kehittäminen lasten ja lapsiperheiden perus- ja erityispalveluiden eri sektoreilla sekä sektorirajat ylittävien yhteispalvelumuodoissa. (Taskinen 2010,19–20.)

5.2 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417, 4 §) on määritetty lastensuojelun keskeisimmistä periaatteista. Lastensuojelun tavoite on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Vanhempia, huoltajia ja muista lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä on tuettava lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lapsen ja perheen ongelmien ehkäisy ja varhainen puuttuminen havaittuihin ongelmiin on keskeisellä sijalla. Lapsen etu on huomioitava, kun arvioidaan tarvitaanko lastensuojelua sekä toteutettaessa sitä. Hienovaraisuus ja avohuollon tukitoimenpiteiden ensisijaisuus on muistettava lastensuojelussa. Mikäli sijaishuolto osoittautuu lapsen edun kannalta ainoaksi vaihtoehdoksi, on sen järjestettävä viivytyksettä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 4 §.)

Lapsen etua arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota siihen, miten lapselle pystytään turvaamaan eri toimenpidevaihtoehtojen ja ratkaisujen keskellä seuraavat asiat:

- 1) *tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;*

2) mahdollisuus saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukainen valvonta ja huolenpito;

3) taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus;

4) turvallinen kasvuympäristö ja ruumiillinen sekä henkinen koskemattomuus;

5) itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen;

6) mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä

*7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen tausta huomioimisen.
(Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 4§)*

Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on aina lapsen vanhemmilla. Vanhempia ja huoltajia on tuettava heidän kasvatustehtävässään lapsi-perheiden ja lasten kanssa toimivien viranomaisten taholta. Vanhemmille on pyrittävä tarjoamaan riittävän varhain tarpeellista apua ja tarvittaessa ohjattava perhe lastensuojelun pariin. (Päivähoidon lakiopas 2010,7.)

5.3 Päivähoito ja lastensuojelu

Lastensuojelun Keskusliitto ja Talentia tekivät vuonna 2010 tutkimuksen nykyisen lastensuojelulain vaikutuksista eri ammattiryhmien toimintatapoihin. Tutkimus osoitettiin päivähoiton sekä äitiys- ja lastenneuvoloiden työntekijöille, sosiaalityöntekijöille, nuorisotyöntekijöille sekä koulujen rehtoreille ja kuraattoreille. Kyselyyn vastasi 516 ammattilaista, joista 23,3 % eli 120 vastaajaa oli päivähoitosta. (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa 2010, 3–4.)

Tutkimuksessa selvisi, että päivähoiton työntekijät kokivat vuonna 2010 päivitetyn lastensuojelulain tuoneen parannuksia. Asioihin puuttuminen ja päivähoiton toimiminen avohuollon tukitoimena on helpottunut. Suurin ja tärkein vuonna 2010 voimaan tulleessa lastensuojelulain muutoksissa on ollut perheiden auttamisen varhentuminen. (Paavola ym. 2010,17.)

Tutkimuksesta selvisi myös, että lastensuojeluilmoituksia on tehty useimmin neuvoloista ja kouluista, kun taas päivähoidosta niitä oli tehty selvästi harvemmin. Tutkimus osoitti, että sosiaalityöntekijät ovat monesti vaikeasti tavoitettavia. Tämä vaikeuttaa avun saamista nopeasti omalta osaltaan muiden työntekijöiden ja perheen osalta. Sosiaalityöntekijöiden kiireeseen ja runsaaseen vaihtuvuuteen ilmeni tyytymättömyyttä. Joissain tapauksissa sosiaalityöntekijään saatiin kontakti vasta lastensuojeluilmoitusta tehdessä perheen varhaisen tukemisen sijaan. Tutkimus osoitti, että päiväkodeissa ja neuvoloissa varhaiseen tukemiseen kaivataan konkreettista apua. (Paavola ym. 2010, 6–8.)

Päivähoiton henkilökunnan tulee miettiä yhdessä vanhemman kanssa, miten tilannetta voitaisiin parantaa. Päivähoiton ulkopuolista apua tulisi tarjota lapselle ja vanhemmille, jos asia ei korjaannu päivähoidosta annetuin apujen turvin. Lastensuojelun tarve vähenee, jos lapsen huolenpitoon ja kasvatukseen liittyvät ongelmatilanteet havaitaan päivähoidossa varhain sekä lapselle ja perheelle tarjotaan varhaista tukea niistä selviytymiseen. (Päivähoiton lakiopas 2010, 8.)

5.3.1 Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä

Lasten kehitystä, kasvua ja hyvinvointia edistetään ehkäisevällä lastensuojelulla. Sen tarkoituksena on myös tukea vanhemmuutta. Silloin, kun perhe tai lapsi ei ole lastensuojelun asiakkaana, kunnan peruspalveluissa annettava erityinen tuki on ehkäisevää lastensuojelua. Tällaiseen peruspalveluun kuuluu esimerkiksi päivähoito sekä äitiys- ja lastenneuvola. (Paavola ym. 2010, 3.) Erityistarpeiden huomioiminen toimii myös varhaisena tukena lapselle. Päivähoito voi tukea perhettä ja lasta esimerkiksi erityispäivähoidolla, erityislastentarhanopettajan

tuella ja konsultaatiolla sekä varhaiskasvatuksen perhetyöllä. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2010.)

Tuki ja erityinen tuki, jota lapsi saa päivähoidossa, on ehkäisevää lastensuojelua. Erityislastentarhanopettajien työskentely on myös ehkäisevää lastensuojelua. Erityisen tärkeää päivähoidossa on huomata lapsen kehitykseen vaikuttavat häiriötekijät hyvissä ajoin. Asiaan tulee päivähoidossa puuttua esimerkiksi silloin, kun hieno- tai karkeamotoriikassa tai puheen kehityksessä on vaikeuksia. Lisäksi tulisi puuttua silloin kun vanhempi ei kykene rajojen asettamiseen lapselleen, kun vuorovaikutussuhde näyttää olevan huono vanhemman tai lapsen välillä ja kun herää epäily vanhemman päihteiden käytöstä. (Päivähoidon lakiopas 2010, 8.)

Haasteena päivähoiton henkilöstöllä on lapsen kasvatuksellinen tukeminen silloin, kun perhe tarvitsee tuekseen lastensuojelun tukitoimia. Päivähoidon henkilöstö voi tuoda lastensuojelun tarpeen ensimmäisenä esille. Kun henkilöstö arvioi, että lastensuojelu on lapsen kohdalla tarpeellista, ovat he lastensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisia. Tällöin päiväkodin henkilöstön on otettava lastensuojeluun yhteyttä, ja vastuu tilanteen arvioinnista sekä lastensuojelun tarpeesta siirtyy lastensuojelun työntekijöille. Päivähoidolla ja lastensuojelun työntekijöillä tulisi olla tuntemusta yhteisistä toimintatavoista sekä miten menetellä tällaisissa tilanteissa. Ylläpidetyt yhteistyörakenteet kuuluvat hyvään yhteistyöhön. Päivähoidon henkilöstön tulisi pohtia ennalta, miten lapsi kohdataan, kun hän elää riskiloissa. (Heinämäki 2005, 82.)

6 OPAS PÄIVÄKOTIEN HENKILÖKUNNALLE LASTENSUOJELUSTA

6.1 Oppaan suunnittelu

Keväällä 2010 kävimme Espoon Matinkylä-Olarin päivähoitoalueen Olarin ja Maakirjan päiväkotien johtajan Marina Primiettan luona keskustelemassa mahdollisesta opinnäytetyöstä. Saimme häneltä idean lukea Hanne Kosken (2009) opinnäytetyön ”Verkot selviksi: Kartoitus Matinkylä-Olarin päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyöstä”. Tästä lähdimme muovaamaan itsellemme sopivaa aihetta ja päätimme tehdä oppaan, jossa halusimme kuvata lastensuojeluprosessia, lastensuojeluilmoituksen tekemistä ja huolen puheeksiottoa päiväkodissa.

Työstäessämme opasta pyrimme koko prosessin ajan tekemään sitä työelämälähtöisesti. Tutustuimme Ylöjärven kaupungin (2011) julkaisemaan oppaaseen Varhaiskasvatus ja lastensuojelu perheen tukena. Oppaassa oli mielestämme hyviä taulukoita ja lähdimme kehittämään opastamme niiden pohjalta Espoon kaupungin päiväkoteihin sopivaksi. Halusimme, että päiväkotien henkilökunnan olisi mahdollisimman helppo käyttää opasta sen valmistuttua.

6.2 Prosessin kulku

Alkusyksyllä 2010 laitoimme sähköpostiviestiä Espoon Matinkylän ja Olarin päivähoitoalueen johtajille mahdollisesta opinnäyteyhteistyöstä. Yhteistyöhön lupautuivat Primietta sekä saman päivähoitoalueen Ellipisin ja Planeetan päiväkotien johtaja Minna Kokora. Koski laittoi meille sähköpostia ja hänkin tuli mukaan yhteistyöhön. Syksyn aikana aihe muotoutui ja halu oppaan tekemisestä kasvoi. Kirjasimme koko prosessin ajan ajatuksiamme oppimispäiväkirjaan (Itkonen & Jääskeläinen 2012).

Keväällä 2011 opinnäytetyöprosessimme lähti käyntiin. Aloimme kirjoittaa teoriaa ja työstimme oppaasta ensimmäisen version. Tapasimme Kokoraa helmikuussa 2011, jolloin meillä oli vasta idea oppaasta. Tapaamiseen piti osallistua myös Primietta, mutta hän ei päässyt paikalle. Tapaamisessa keskustelimme siitä, mitä kaikkea oppaasta olisi hyvä löytyä. Kokora oli sitä mieltä, että oppaassa tulisi olla uudesta lastensuojelulaista olennaiset asiat. Hänen mielestään opas olisi parempi painettuna versiona kuin sähköisenä. Kokora myös mainitsi, että yhteistyöhön olisi hyvä saada lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Sovimme ottavamme Kokoraan seuraavan kerran yhteyttä, kun olimme saaneet ensimmäisen version oppaasta valmiiksi.

Koskea tapasimme maaliskuussa 2011 ja vaihdoimme hänen kanssaan ideoita oppaasta. Koski ehdotti, että ottaisimme huolen puheeksioton yhdeksi teoriamme pohjaksi. Suunnittelimme ja hahmottelimme oppaan sisältöä yhdessä. Myös Koski kehotti meitä ottamaan yhteyttä lastensuojelun sosiaalityöntekijöihin. Sovimme tapaamisessa, että hoidamme kuvituksen oppaaseen yhteistyössä Kosken kanssa. Kuvat saimme Kosken työpaikalta ja pyysimme vanhemmilta lupaa käyttää heidän lastensa kuvia oppaassa (Liite 4). Hän sanoi haluavansa olla tiiviisti mukana oppaan kehittämisessä.

Tavattuamme sekä Kokoraa että Koskea laitoimme sähköpostia Matinkylä-Olarin ja Tapiolan lastensuojelun johtaville sosiaalityöntekijöille, jossa kerroimme opinnäytetyöstämme. Johtava sosiaalityöntekijä Raija Pesola vastasi sähköpostiimme ja lupautui yhteistyöhön kanssamme. Sovimme hänen kanssaan yhteisen tapaamisen hänen toimistolleen, johon kutsuimme myös Kokoran ja Primiettan.

Toukokuussa 2011 tapasimme Pesolaa hänen toimistossaan Matinkylä-Olarin ja Tapiolan lastensuojelussa. Kutsuimme tapaamiseen myös Kokoran ja Primiettan, mutta vain Kokora osallistui tapaamiseen. Tapaamisessa allekirjoitimme yhteistyötahosopimukset ja saimme Kokoralta sähköisesti Espoon kaupungin tutkimusluvan. Oppaan sisältö saatiin selkeämmäksi ja yhteistyötahot lupasivat lähettää meille materiaalia ja hyviä lähteitä opinnäytetyöhön liittyen.

Kesän 2011 aikana kirjoitimme teoriaa ja teimme raakileversion oppaasta. Syyskuussa 2011 lähetimme tutkimuslupahakemuksen Espoon kaupungille. Lähetimme myös kyselylomakkeen (Liite 3) yhteistyötahoille saadaksemme oppaaseen taulukon, jossa eriteltiin, kuka toimii ja miten, kun lapsesta herää huoli.

Tapasimme Koskea uudestaan marraskuussa 2011, jolloin opas oli melkein valmis. Koski piti opasta hyvänä ja kertoi muutamia ajatuksia asioista, jota oppaaseen voisi vielä laittaa. Hän esimerkiksi oli sitä mieltä, että oppaaseen olisi hyvä lisätä tekstiä siitä, miten huoli otetaan puheeksi vanhempien kanssa. Saimme tapaamisen lopuksi Koskelta lasten piirtämät kuvat ja vanhempien lupalapun (Liite 4)

Joulukuussa 2011 saimme oppaan valmiiksi ja sovimme Primiettan, Kokoran ja Kosken kanssa yhteisen tapaamisen, jossa esittelimme valmiin oppaan. Pesola ei päässyt paikalle. Tapaamisessa jätimme oppaan arvioitavaksi. Toivoimme, että arviointi tapahtuisi niin, että jokaisessa päiväkodissa perustettaisiin työryhmä arvioimaan opasta. Toimitimme oppaan myös Pesolalle, jonka kanssa pidimme puhelinkeskustelun oppaan sisällöstä. Pyysimme Pesolalta että Matinkylä-Olarin ja Tapiolan lastensuojelulta tulisi myös yksi arviointi. Helmikuussa 2012 lähetimme oppaan arviointilomakkeen (Liite 2) sähköpostilla Primiettalle, Kokoralle ja Pesolalle ja jokaisella työryhmällä oli kaksi viikkoa aikaa vastata arviointikyselyyn.

Opas julkaistiin paperisena versiona ja lähetettiin yhteistyöpäiväkodeille. Lähetimme oppaan myös sähköisenä versiona sähköpostin Primiettalle, Kokoralle sekä Pesolalle. Sovimme päiväkotien johtajien kanssa, että he huolehtivat oppaan kopioimisesta omiin päiväkoteihinsa ja ehdotimme heidän huolehtivan oppaan päivittämisestä. Kiitimme päiväkotien johtajia ja lastensuojelun johtavaa sosiaalityöntekijää yhteistyöstä ja kehotimme heitä ottamaan yhteyttä, jos heillä tulisi vielä kysyttävää.

6.3 Valmiin oppaan sisältö

Oppaassa (Liite 1) esitellään ensimmäisenä sisällysluettelon jälkeen Espoon kaupungin lastensuojelun yhteystiedot asuinalueittain sivulla neljä ja viisi. Yhteisissä tapaamisissa Kokoran ja Primiettan kanssa tulimme päätökseen, että yhteystietojen olisi hyvä olla heti alussa, jolloin päiväkotien työntekijät löytävät ne nopeasti tarpeen tullen.

Oppaan sivulla kuusi otsikkona on Kun huoli herää. Siinä on lueteltu esimerkkejä, joita huomattaessaan päiväkodin henkilökunnan on syytä huolestua ja harkita lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Näitä havaintoja ovat esimerkiksi lapsen kohdistuva fyysinen tai psyykkinen pahoinpitely tai lapsen väsymys, ahdistus, pelokkuus tai levottomuus päivähoitossa. Luettelon tarkoituksena on rohkaista päiväkotien työntekijöitä ottamaan huoli rohkeasti puheeksi tiimeissä ja esimiehensä kanssa.

Oppaan sivulla seitsemän on taulukko, jossa on selkeästi lueteltu kohta kohdalta, mitä tehdään, kun huoli lapsesta on herännyt. Siinä kerrotaan, miten toimitaan prosessin edetessä ja kuka päiväkodista ja lastensuojelusta tekee mitään. Oppaan sivuilla kahdeksan ja yhdeksän on kuvattu päiväkodin työntekijän omaan huoleen puuttumisen prosessi otsikolla Huolen purkukaavio. Huolen purkukaavio kertoo yksityiskohtaisemmin, miten päiväkodin työntekijöiden tulisi toimia omassa työryhmässään, kun huoli lapsesta on käynyt ilmi. Sivulla 10 on kerrottu mihin huolenpurkukaaviota voi käyttää.

Sivulta 11 löytyy kaavio nimeltä Päivähoidon ja lastensuojelun työjärjestys. Siinä on kaavion avulla selkeytetty etenevänä prosessina, miten huolen puheeksiottamisen jälkeen työskentely etenee. Lisäksi siinä on kuvattu missä vaiheessa prosessia ja mihin lastensuojelussa päiväkodin työntekijän tulisi ottaa yhteyttä, jos lapsen kohdalla havaitaan akuutti lastensuojelun ongelma.

Sivulla 12 kerrotaan, miten kasvatuskumppanuus voi olla apuna päiväkotien työntekijöille huolen puheeksiottamisessa. Siinä annetaan tietoa ja vinkkejä miten muodostaa avoin luottamus vanhempien kanssa kasvatuskumppanuuden

kautta ja miten ottaa huoli puheeksi vanhempien kanssa. Seuraavalla sivulla on kerrottu, miksi vanhemmat ei välttämättä lähde yhteistyöhön ja mitä aiheuttaa. Aukeaman tarkoituksena on lisätä päiväkotien henkilökuntien rohkeutta ja luotamusta omaan ammatillisuuteen pitäen samalla mielessä lapsen etu.

Lastensuojelulakia käsitellään mahdollisimman yksinkertaistetusti ja selkeästi sivuilla 14–17. Oppaaseen rajattiin laista sellaiset pykälät, jotka ovat merkityksellisiä päivähoidon kannalta. Näitä pykäläiä ovat vastuu lapsen hyvinvoinnista, ehkäisevä lastensuojelu, ilmoitusvelvollisuus sekä pyyntö lastensuojelun tarpeen arvioimiseksi. Pyrimme kirjoittamaan lakitekstit niin, että ne olisivat helppo sisäistää ja muistaa.

Oppaan loppuun sivuille 18–19 lisäsimme listan mielestämme hyödyllisistä kirjoista ja Internet-linkeistä, joista päiväkotien henkilökunta voisi syventää tietouttaan lastensuojeluun ja huolen puheeksiottamiseen liittyen. Lisäksi jätimme sivuille 20–21 tyhjää tilaa, jonne työntekijät voisivat tehdä omia merkintöjään esimerkiksi päiväkodin omista hyväksi kokeneista käytännöistä aiheeseen liittyen.

6.4 Oppaan arviointi

Tehdessämme opasta syksyllä 2010 keräsimme jatkuvaa palautetta sen sisällöstä niin yhteistyötahoilta sekä ulkopuolisilta tahoilta. Annoimme oppaan luettavaksi omille perheen jäsenillemme ja tutuille, jotka työskentelevät päivähoidossa. Oppaan ulkomuoto ja sisältö saivat positiivista palautetta. Osa arvioi oppaassa käytetyn fontin olevan vaikealukuista, mutta yhteistyötahojen mielestä fonttia oli virkistävää lukea.

Keväällä 2012 saimme viidestä arviointikyselystä takaisin kolme. Päiväkodeista Ellipsin sekä Planeetan päiväkotien työryhmät vastasivat arviointikyselyyn ja kolmas arviointi tuli lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä.

Päivähoidosta saamamme arviointi oli positiivista kuten esimerkiksi seuraavasta vastauksesta käy ilmi:

Opas oli hyvin selkeä ja helppolukuinen. Ainoastaan fontti oli aika koristeellinen, mutta ihan virkistävää lukea välillä sellaista. Värien käyttö runsasta, lisää mielenkiintoa ja luettavuutta.

Päädyimme muuttamaan oppaan fontin helppolukuiseksi, jotta opas pysyisi käytännön läheisenä. Ajatellen myös maahanmuuttajataustaisia sekä lukivaikeuksista kärsiviä työntekijöitä fontin muuttaminen selkeämmäksi oli tärkeää.

Päiväkodin työryhmät olivat tyytyväisiä oppaan sisältöön ja kokivat sen auttavan, kun huoli lapsesta herää. He mainitsivat esimerkkeinä huolen purkukaavion sekä kaavion päivähoidon ja lastensuojelun työjärjestyksestä. Työryhmien mielestä opas rohkaisee puuttumaan omaan huoleen, kuten tästä vastauksesta käy ilmi:

”Uutta” tietoa lähinnä siitä, minkälaisista huolista voi ajatella ottavansa yhteyttä lastensuojeluun. Kyseessä ei tarvitse olla aina ns. vakava pahoinpitely tms. vaan jos lapsesta yleensäkin herää jotakin huolta on asiaa syytä ajatella myös lastensuojelun kannalta.

Työryhmä pohti myös, onko lastensuojelulla samantapaista opasta päivähoidon kanssa tehtävään yhteistyöhön ja kertoi, ettei kokemus lastensuojelun kanssa tehtävästä yhteistyöstä ole aina ollut kovin hyvää. Heidän mukaansa lastensuojelulla ei ole ollut antaa tietoa päivähoitoon, esimerkiksi toimintamalleista.

Kysyimme myös päiväkodeilta, auttoiko opas tilanteissa, jolloin lapsesta syntyi huoli. Toinen arviointiin vastannut työryhmä kertoi päiväkodissa olleen oppaan arvioinnin aikana tilanne, jossa syntyi huoli lapsesta:

Kyllä. Oppaasta löytyi hyvät ohjeet.

Toisessa päiväkodissa ei ollut arvioinnin aikana ollut vastaavanlaista tilannetta. Tästä huolimatta he arvioivat, että oppaasta olisi hyötyä tilanteissa, missä huoli herää:

Opas antaa hyvin vinkkejä prosessin etenemiseen ja selkeyttää sitä: Huolen purkukaavio ja työjärjestys esim.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä saamamme arviointi oli vapaamuotoinen, eivätkä he olleet vastanneet arviointikyselylomakkeeseen (Liite 2). Sosiaalityöntekijät olivat arvioineet opasta kriittisesti ja ehdottivat paljon korjauksia oppaan sisältöön. He olivat yksimielisiä siitä, että oppaassa sivulla 11 (Liite 1) oleva kaavio lastensuojelun asiakkuuden etenemisestä täytyy poistaa:

Joitakin tarkennuksia todettiin tarvittavan sekä yhden sivun totaalinen poistaminen. Siitä kaikki ovat yksimielisiä minä mukaan lukien ja se sivu on ASIAKKUUDEN ETENEMINEN LASTENSUOJELUSSA. Se sivu siis kokonaan pois, koska se ei liity millään tavalla päiväkodin toimintaan eikä ole sinne tarpeellista. Se on myös erittäin vahvasti pelottava sivu ja ohjaa ajattelua pelkäämään huostaanottoon ym. Toivon, että otatte sivun pois.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät ehdottivat myös oppaan (Liite1) sivulta 15 löytyvään lastensuojelulain 25 § viranomaisen ilmoitusvelvollisuutta käsittelevään tekstiin tärkeää tarkennusta:

Ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia päivähoidon työntekijöitä. Tämä kannattaa vielä aukikirjoittaa ihan selkeästi esim lisäämällä eka kohtaan jossa todetaan sen koskevan kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ”kuten kaikki päivähoidon työntekijät”.

Lisäksi oppaan (Liite 1) sivulle 17 sosiaalityöntekijät pyysivät tarkentamaan tekstiä lastensuojelutarpeen arviointiin liittyen:

Lisäksi tähän kohtaa lisäisin, että mikäli vanhempi ei suostu tekemään yhdessä pyyntöä, viranomaisen on tehtävä lastensuojeluilmoitus. Tuolloin kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus on jo ylittynyt.

Mielestämme sosiaalityöntekijöiden huomio oli erityisen tärkeä, sillä kyseisen sivun tarkoituksena on lisätä työntekijän tietoutta siitä, missä tilanteissa lastensuojeluilmoitus tulisi tehdä.

Arvioinnissaan sosiaalityöntekijät ehdottivat oppaaseen korjauksia sanamuotoihin melkein jokaiselle sivulle, minkä perusteella parantelimme opasta entisestään. Saimme Pesolalta sähköpostia, jossa hän jälkeinpäin kertoi, että sosiaalityöntekijät pitivät opasta hyvänä korjausehdotuksista huolimatta. Pesolan mielestä opas toimii hyvänä keskustelun pohjana päivähoiton ja lastensuojelun tulevilla yhteistyötapaamisella.

Saamamme palautteen perusteella teimme muutoksia oppaaseen, jotta siinä ei olisi vanhentunutta tietoa ja jotta se vastaisi paremmin työntekijöiden tarpeisiin. Poistimme oppaasta kaavion asiakkuuden etenemisestä lastensuojelussa, koska sosiaalityöntekijät vaativat sitä. Eräs tällainen tiedon päivittämiseen liittyvä korjausehdotus tuli lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä:

Puhelinaikoja ei enää ole vaan sosiaalityöntekijät vastaavat soittopyyntöihin mahdollisimman pian, viimeistään kolmen arkipäivän kuluessa mikäli eivät pysty vastaamaan puhelun saapuessa.

Päivitimme lastensuojelun yhteystiedot sekä ammattinimikkeet ajan tasalle.

Mielestämme saimme oppaasta hyvän ja informatiivisen. Henkilökohtaisena tavoitteenamme oli luoda opas, jota voisimme itsekin käyttää työvälineenä työelämään siirryttäessä. Koemme onnistuneemme tässä. Vaikka opas on tehty yhdessä Matinkylä-Olarin päivähoitoalueeseen kuuluvien päiväkotien kanssa, sitä voi käyttää myös muualla Espoossa yleisesti.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessimme sujui mielestämme hyvin. Olemme opiskelujen aikana tehneet paljon tehtäviä yhdessä ja toisen tunteminen auttoi opinnäytetyön tekemisessä. Yhteistyötahojen kanssa oli välillä haastavaa saada aikataulut sopimaan yhteen, mutta sähköpostien välityksellä saimme välitettyä oleelliset tiedot asianosaisille.

Yhteistyömme toimi hyvin ja pystyimme vaihtamaan ajatuksia avoimesti. Tehdessämme opinnäytetyötä työskentelimme sekä yhdessä että erikseen, koska yhdessä kirjoittaessamme jäimme pohtimaan kirjoitustyyliä ja sanamuotoja. Luimme kaiken kirjoittamamme yhdessä läpi ja korjasimme mahdolliset korjattavat kohdat. Tapasimme säännöllisesti ja pidimme tapaamisistamme päiväkirjaa. Tämän tyylinen työskentely sopi molemmille hyvin sen joustavuuden takia.

Jos opinnäytetyöprosessissa jotain voisimme tehdä toisin, olisimme yrittäneet järjestää useampia yhteisiä tapaamisia yhteistyötahojen kanssa niin, että kaikki yhteistyötahot olisivat päässeet paikalle yhtä aikaa. Yhteiset tapaamiset olisivat ehkä helpottaneet opinnäytetyön ja oppaan tekemistä.

Olisimme myös voineet pyytää oppaan arviota yhteistyöpäiväkotiemme lapsiperheiltä, koska oppaassa annetaan ohjeita puheeksiottamiseen kasvatuskumppanuuden kautta sekä vinkkejä siihen, jos perhe ei halua tehdä yhteistyötä. Näin olisimme saaneet laajemman arvion oppaan käytettävyydestä. Perheet olisivat myös päässeet osallisiksi aiheesta, joka jossain vaiheessa saattaa liittyä vahvasti heihin. Koko opashan nimenomaan rohkaisee työntekijöitä ottamaan huolen puheeksi niin vanhempien kuin lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Tehdessämme opasta jouduimme rajaamaan oppaaseen tulevia asioita paljon, jotta opas pysyisi mahdollisimman selkeänä ja tiiviinä pakettina. Tämän vuoksi oppaasta saattaa puuttua asioita, joita olisi ehkä pitänyt ottaa mukaan. Esimerkiksi oppaaseen olisi voinut kirjoittaa vaitiolovelvollisuudesta sekä päivähoidon että lastensuojelun kentällä, koska tämä on yksi asia niistä, joka jarruttaa päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä.

Suunnittelimme järjestävämme oppaan esittelytilaisuuden kaikille mukana olleille tahoille. Oppaan esittely olisi lisännyt sen tietoisuutta ja päiväkotien olisi mahdollisesti ollut helpompi ottaa se käyttöön. Emme päässeet toteuttamaan suunnitelmaamme, koska yhteisen ajan löytäminen sekä päiväkotien työntekijöiden ja johtajien että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa oli haastavaa.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessi oli silmiä avaava kokemus, sillä opimme, miten vähäistä yhteistyötahojemme keskinäinen yhteistyö on. Sekä päiväkodit että lastensuojelun sosiaalityöntekijät toivoivat enemmän yhteistyötä ja useampia yhteisiä tapaamisia. Tästä huolimatta tuntui, että toivotun yhteistyön fokus oli molemmilla eri. Päiväkodit tuntuivat toivovan saavansa enemmän neuvoja lastensuojelulta niin, ettei jokainen konsultointi johtaisi lastensuojeluilmoitukseen. Lastensuojelu puolestaan odotti, että päivähoidossa tartuttaisiin herkemmin huoleen ja tehtäisiin lastensuojeluilmoituksia, jota kautta yhteistyötä tehtäisiin. Kuten Heinämäki (2005, 82) toteaa, hyvän yhteistyön valmiuksiin kuuluvat ylläpidetyt yhteistyörakenteet.

7.2 Oma ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme työskentelystä moniammatillisten yhteistyötahojen kanssa. Kuten Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto (2010, 2) esittää, tulisi sosionomin osata edistää asiakkaan turvaverkostojen toimintaa sekä toimia sosiaalisena asiantuntijana moniammatillisissa verkostoissa ja työryhmissä. Koimme saaneemme prosessista ammatillisia valmiuksia toimia moniammatillisessa yhteistyössä tulevaisuudessa. Ajoittain hankalasta työskente-

lystä yhteistyötahojen kanssa opimme kiinnittämään enemmän huomiota siihen, minkälaista yhteistyö moniammatillisessa työryhmässä tulisi olla. Mielestämme se, että sitoutuu yhteistyöhön, tarkoittaa molemmin puolta joustamista ja sitä, että oikeasti paneutuu työskentelyyn. Ennen yhteistyöhön lupautumista tulisi miettiä, riittääkö oma aika prosessin loppuun viemiseen.

Sosionomin kompetensseihin kuuluu käytäntöpainotteinen ja tutkimuksellinen osaaminen. Myös reflektiivinen, tutkiva ja kehittävä työote kuuluvat kompetensseihin. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010a.) Koska teimme produktiivisen työn, jonka yhtenä tavoitteena oli olla mahdollisimman käytännönläheinen, edellä mainittujen kompetenssiosaaminen kasvoi. Ennen opinnäytetyötä emme olleet osallistuneet minkäänlaiseen kehittävään työhön. Prosessista omaksumilla taidoilla koemme pystyvämme jatkossakin osallistumaan projektimuotoiseen työskentelyyn.

Opinnot ja opinnäytetyöprosessi ovat auttaneet tunnistamaan oman ihmiskäsityksemme ja arvomaailmamme. Olemme myös ymmärtäneet, miten ne vaikuttavat asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävään työhön. Nämä kuuluvat myös sosionomin kompetenssien osaamisalueisiin (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010a). Niin päivähoitossa ja varsinkin lastensuojelussa on tärkeää osata säilyttää ammatillinen työote niissä tilanteissa, kun omat ja asiakkaan käsitykset oikein toimimisesta menevät ristiin. Olemme oppineet kuuntelemaan aidosti asiakkaiden tarpeita ja löytämään kompromisseja yhdessä asiakkaiden kanssa.

Myös sosiaalialan eettinen osaaminen on kasvanut opintojen ja opinnäytetyöprosessin aikana. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston (2010a) mukaan eettiseen osaamiseen kuuluu kyky eettiseen reflektioon, kyky toimia arvostiritoja sisältävissä tilanteissa ja kyky ottaa huomioon jokaisen yksilön ainutkertaisuus. Työharjoittelujen aikana olemme saaneet kohdata erilaisia asiakkaita ja kasvattaa omaa eettistä osaamista. Eniten osaamista on tullut arvostiritoja sisältävien tilanteiden selvittämiseen. Sekä päivähoitossa että lastensuojelussa työskennellään perheiden kanssa, ja jokaisella perheellä on omat kasvatus – ja ajattelutavat, jotka eivät aina sovi yhteen oman ajatusmaailman kanssa.

Opinnäytetyön tekeminen antoi valmiuksia työskennellä yhteistyössä lastensuojelun kanssa. Opimme ymmärtämään, minkälaisista mahdollisista on olla päiväkodin työntekijä, jos huoli lapsesta herää. Saimme huomata erityisesti sen, että päiväkodin työntekijöillä saattaa olla vaikeaa ottaa huoli puheeksi tai keskustella huolesta lastensuojelun työntekijän kanssa. Jos tulevaisuudessa päädyimme lastensuojeluun töihin, pyrkisimme omalla panoksella helpottamaan yhteistyötä päiväkotien kanssa ja pyrkisin luomaan mahdollisimman luottamuksellisen ja avoimen suhteen työskennellessä päivähoidon työntekijöiden kanssa.

Tulevan kasvatustalon ammattilaisen ja lastentarhanopettajan työn näkökulmasta opinnäytetyö auttoi hahmottamaan lastensuojelun haasteita ja myös sitä, mitä odotuksia lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä on päivähoitoon henkilökunnalta. Enää henkilökohtaisesta huolesta puhuminen ei tunnu niin pelottavalta, koska opinnäytetyöprosessin aikana on rohkaistunut ja ymmärtänyt, miten tärkeää se on. Prosessi antoi valmiuksia nähdä lapsen hädän ja tunnistaa oman huolensa kuitenkin niin, ettei lapsen jokaista poikkeavaa tekoa yli tulkitse ja paisuttele.

Opinnäytetyömme alussa toivoimme saavamme ammatillisia valmiuksia siihen, miten toimia kohdatessamme tilanteita, joissa perhe tarvitsee lastensuojelua tai tehostettua tukea. Ennen oppaan tekemistä tietotaitomme vanhempien kanssa työskentelystä huolen herätessä olivat vähäisiä. Koemme, että oppaan tekemisen myötä olemme rohkaistuneet ja pystymme ottamaan vaikeita asioita käsittelemään vanhempien kanssa. Ymmärrämme, että vanhempien kohtaaminen tulee tapahtua kunnioittavasti ja että vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita.

Opinnäytetyöprosessimme oli ammatillisen kasvumme kannalta tärkeä prosessi. Olemme saaneet uutta tietotaitoa, jota pystymme soveltamaan toimiessamme sosiaali- ja kasvatustalon ammattilaisina. Saimme innostuksen työskennellä jatkossa sellaisissa hankkeissa ja projekteissa, joissa nimenomaan pyritään kehittämään päivähoitoa ja lastensuojelun yhteistyötä. Haluamme tulevaisuudessa olla osa kehittyvää sosiaali- ja kasvatustaloa.

8 EETTISYYS, LUOTETTAVUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprosessin alussa teimme yhteistyötahojen kanssa yhteistyösopimuksen, joka sitoutti sekä meidät että yhteistyötahot opinnäytetyön tekemiseen. Anoinme myös tutkimuslupaa Espoon kaupungilta. Opinnäytetyöprosessin aikana pidimme yhteistyötahot ajan tasalla opinnäytetyömme ja erityisesti oppaan valmistumisesta.

Yhteiset tapaamiset sekä sähköpostit yhteistyötahojen kanssa lisäsivät arvioinnin lisäksi luotettavuutta. Jotta kaikki opinnäytetyön prosessiin osallistuneet tahot saisivat nähdä yhteistyömme lopputuloksen, lähetimme valmiin oppaan sekä paperisena että sähköisenä versiona kummallekin päiväkodin johtajalle ja sovimme heidän kanssaan, että he huolehtivat itse oppaan kopioimisesta omiin päiväkoteihinsa. Lisäksi lähetimme oppaasta yhden kopion lastensuojeluun.

Eettisyys näkyy siten, että tarjottua tietoa ja vallitsevia käytäntöjä kohtaan suhtaudutaan kriittisesti. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11.) Valitsimme opinnäytetyömme lähteiksi mahdollisimman uusia lähteitä. Tämä on tärkeää, jotta opinnäytetyössä käyttämämme tieto ei ole vanhentunutta. Opinnäytetyösämme tiedon ajantasaisuus tarkoittaa esimerkiksi lakiviitteitä. Myös oppaan kannalta on tärkeää, että käytetty tieto on uusinta, erityisesti oppaan käytettävyyden kannalta. Esimerkiksi jos oppaassa on vanhaa tietoa, saattaa opasta käyttävä työntekijä toimia väärin jossain tilanteessa.

8.2 Johtopäätökset

Pohtiessamme oppaan tarpeellisuutta kyseenalaistimme, miksi päivähoito tarvitsee tekemämme oppaan, vaikka Internet on täynnä erilaista tietoa ja materiaalia lastensuojelusta sekä huolen puheeksiottamisesta. Päivähoidon arki on hektistä eikä työn lomassa ehdi välttämättä etsimään tietoa mieltä askarruttavis-

ta asioista. Työn tekee sujuvammaksi, jos tarvittava tieto on helposti ja nopeasti saatavilla sekä luettavissa.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli luoda tiivis ja informatiivinen opas päivähoiton henkilökunnalle lastensuojelusta. Tämä oli osittain myös Kosken opinnäytetyön visio. Hän ehdotti työssään, että tiiviissä ja selkeässä aineistossa kerrottaisiin olennainen lastensuojelusta ja verkostotyöstä sekä pohdittaisiin vaihtoehtoisuuteen liittyviä asioita. Toteutimme visiota siltä osin, että teimme oppaan lastensuojelusta. Oppaamme avulla päivähoiton henkilökunnan tietoisuus lastensuojelusta lisääntyy, joka rohkaisee työntekijöitä ottamaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöihin yhteyttä.

Opasta tehdessämme yksi tavoitteistamme oli lisätä päiväkotien työntekijöiden tietämystä lastensuojelusta. Päiväkodeista saamamme arvioinnin perusteella opas ei kuitenkaan sisältänyt sinänsä uutta tietoa lastensuojeluun liittyen. Tästä huolimatta toivomme oppaan antavan hyviä vinkkejä ja uutta tietoa niille työntekijöille, joille lastensuojelussa tehtävä työ on vierasta. Toivomme myös, että opasta käytettäisiin päiväkodeissa osana uusien työntekijöiden perehdyttämistä.

Sekä päiväkotien työntekijöiden että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden puolelta kantautui viestiä siitä, että yhteistyö heidän välillään ei toimi. Puolin ja toisin työntekijöiden oli vaikea käsittää toisten toimintaa, mikä on osaltaan johtanut yhteistyöhalukkuuden puutteeseen. Jäimmekin opinnäytetyötä ja opasta tehdessämme pohtimaan, miten tätä kuilua päivähoiton ja lastensuojelun välillä olisi mahdollista kaventaa. Ehkä lastensuojelun johtavien sosiaalityöntekijöiden ja päiväkotien johtajien olisi hyvä yhdessä pohtia, miten yhteistyötä pystyttäisiin parantamaan.

Opas on hyvin sovellettavissa käytäntöön ja sen voi helposti ottaa osaksi päiväkodin arkea, koska se on tehty yhdessä päivähoiton ja lastensuojelun kanssa. Oppaaseen on koottu ajantasainen tieto ja sen voi ottaa myös mukaan päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötapaamisiin. Opas helpottaisi yhteistä keskustelua ja päivähoiton työntekijöiden olisi ehkä helpompi ymmärtää.

Koska tieto lisääntyy ja käytännöt muuttuvat jatkuvasti, tulevaisuuden haasteeksi oppaallamme jää sen päivittäminen. Pohdimme yhdessä opinnäytetyötä ohjaavan opettajamme kanssa, missä muodossa julkaisemme oppaan. Päätimme julkaista sen paperiversiona, koska Internetiin laitettun version ongelmana on nimenomaan sen päivittäminen. Jotta opas olisi paikkaansa pitävä ja ajantasainen yksi mahdollisuus olisi, että päiväkodit ja lastensuojelu yhdessä päivittäisivät oppaan tietyin väliajoin. Tämä olisi myös hyvä tapa parantaa päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä Matinkylä-Olarin alueella. Opasta päivittäessä päiväkotien lapsiperheiden vanhemmat olisi hyvä ottaa mukaan ja pyytää heiltä arvioita oppaasta ja sen sisällöstä.

Koska jouduimme rajaamaan opasta ja päädyimme jättämään pois salassapitoa ja vaitiolovelvollisuutta koskevaa tietoa, tulevaisuudessa tästä aiheesta voisi tehdä oman oppaan. Oppaassa voitaisiin esitellä lastensuojelun salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen liittyviä seikkoja. Kuten Hanne Koski (2009, 63) pohti omassa opinnäytetyössään, vaitiolovelvollisuuteen liittyvät seikat tuottavat usein vaikeuksia lastensuojeluasioissa.

Jatkossa oppaastamme voisi myös tehdä laadullisen tutkimuksen, jossa selvitetäisiin oppaan käyttöä. Tutkimuksessa voisi tutkia, onko opas otettu käyttöön tämän opinnäytetyön työelämän yhteistyötahopäiväkodeissa. Siihen voisi sisällyttää oppaan käytön arviointia; miten hyvin opas on toiminut, onko siitä ollut hyötyä ja mitä oppaasta puuttuu. Tämä selvittäisi myös sen, toteutuiko yksi opinnäytetyöllemme asettamista tavoitteistamme eli ottiko päiväkotien henkilökunta oppaan käytännön toiminnan tueksi sekä osaksi työskentelyä.

LÄHTEET

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Bardy, Marjatta 2009. Lastensuojelun filosofia ja käytäntö. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos, 17–112.

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Early Childhood Intervention 2005. Analysis in Situations in Europe. Key Aspects and Recommendations. Summary Report. European Agency for Development in Special Needs Education. Viitattu 7.9.2011.
http://european-agency.org/publications/ereports/early-childhood-intervention/eci_en.pdf

Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Oppaita 60. Helsinki: Stakes.

Espoon kaupunki 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Viitattu 6.2.2012. http://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveystieteet/Perhe_ ja_ sosiaalipalvelut/Vanhemm uus

Forss-Pennanen, Pirjo 2002. Moniammatillisen työn haasteita ja mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Riitta Korhonen & Marita Neitola (toim.). Päivähoito muutoksessa. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy. 27.

Heinämäki, Liisa 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Oppaita 58. Helsinki: Stakes.

Heinämäki, Liisa 2005. Varhaista tukea lapselle - työvälineenä kehittämissuunnitelma. Oppaita 62. Helsinki: Stakes.

Hintikka, Kaisa 2010. Varhainen puuttuminen valtasuhteena. Huoli, valta ja tiedon tuottaminen varhaisen puuttumisen käytännöissä. Pro gradu – tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 28.3.2012.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04130.pdf>

Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finn lectura.

- Itkonen, Jenny & Jääskeläinen, Anniina 2012. Oppimispäiväkirja.
- Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2008. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Koski, Hanne 2009. Verkot selviksi: Kartoitus Matinkylä-Olarin päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyöstä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulu opinnäytetyö.
- Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2011. Päivähoitolain uudistus ei voi enää odottaa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton kannanotto. Viitattu 30.3.2012.
http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=13744481
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.
- Monto, Eeva & Simonjoki-Tavi, Hanna 2005. Perhetyö ja puheeksiottaminen päivähoidossa. Kontulan varhaisen tuen hankkeen loppuraportti. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Nieminen, Suvi 2008. Perhetyö päivähoidon ympäristössä Kivikossa ja Länsi-Kontulassa. Varhaisen tuen hanke 2006-2007. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Olarin päiväkotiki 2010. Olarin päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.
- Paavilainen, Eija & Pösö Tarja 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Helsinki: WSOY.
- Paavola, Auli; Honkavaara, Prijo; Muuronen, Kaisu; Mäkinen, Päivi; Tolonen, Mervi & Varsa, Marjo 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatapoihin: Mikä toimii, mikä takkuu, mitä pitäisi kehittää? Viitattu 14.9.2011
http://www.lskl.fi/files/395/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf

- Pyhäjoki, Jukka & Koskimies, Mimosa 2009. Varhainen puuttuminen ja dialogisuuden edistäminen huolten vyöhykkeillä. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna; Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 189–196. Viitattu 28.3.12 <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>
- Päivähoidon lakiopas 2010. Taskutieto. Kuopio: UNIpress.
- Satka, Mirja 2009. Varhainen puuttuminen, moraalinen käänne ja sosiaalisen asiantuntijat. YHTEISKUNTAPOLITIIKKA 74: 1. Viitattu 29.3.12 <http://www.stakes.fi/yp/2009/1/satka.pdf>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. Viitattu 4.9.2011 <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais1/osa3.htm>
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010. Esitys sosionomi (AMK)-tutkinnon kompetensseista. Viitattu 21.3.2012. http://www.sosiaaliportti.fi/File/c16110a5-e16c-4834-9532-48847ff5dd52/Sosionomi_AMK_Kompetenssit_15042010.pdf
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010a. ECTS –kompetenssit. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) –tutkinto. Viitattu 31.3.2012. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/
- Sosiaaliportti 2012. Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksiottaminen. Viitattu 26.3.2011. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/huolenvyohykeisto_ja_huolenpuheeksiottaminen/
- Suomen Unicef-yhdistys 2011. Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä. Viitattu 20.4.2011. http://www.unicef.fi/LOS_lyhyt
- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOY.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009. Huolen vyöhykkeistö - apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi. Viitattu 26.3.2011. <http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/vyohykeisto/index.htm>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Viitattu 24.8.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/>

Tiensuu, Jari 2005. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa. Päiväkotikasvatuksen erityispiirteitä. Vantaa: Edufin.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki:

Sosiaali ja terveysministeriö. Viitattu 3.4.2011.

<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Viitattu 18.3.2012.

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

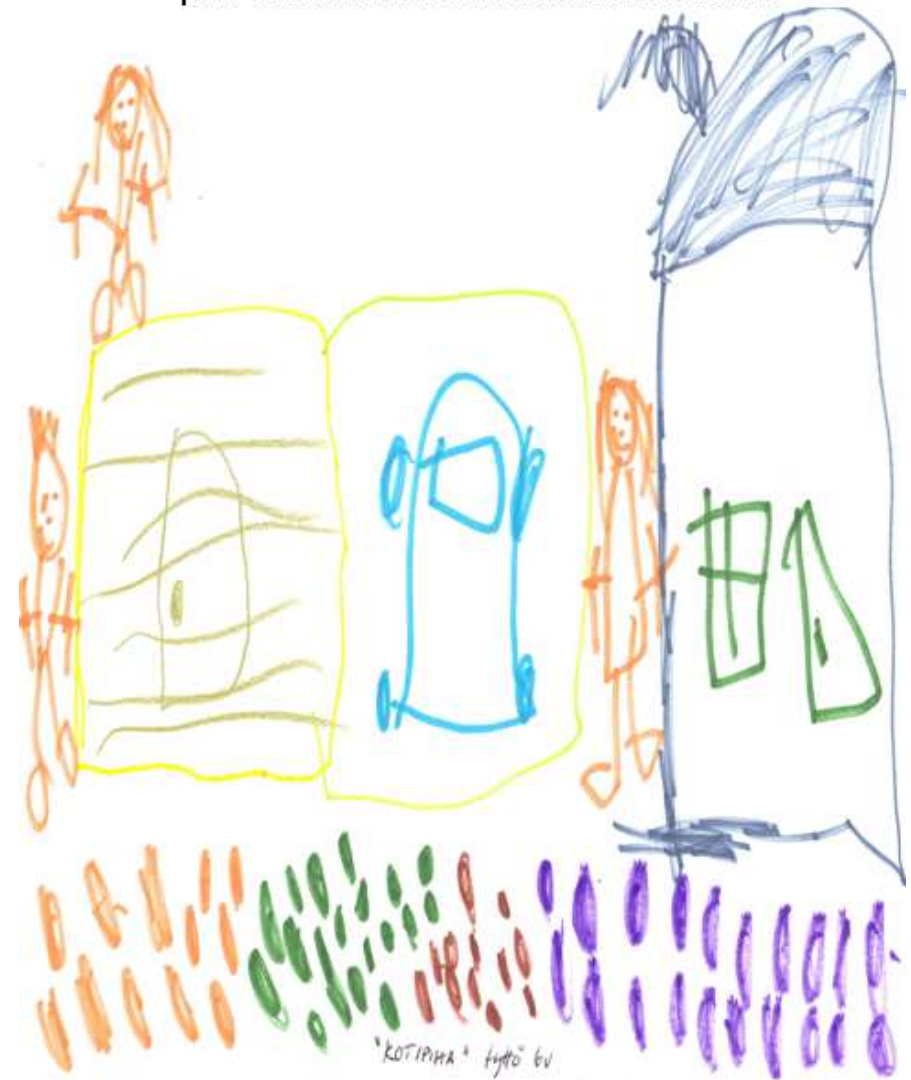
Ylöjärven kaupunki 2011. Varhaiskasvatus ja lastensuojelu perheen tukena.

Viitattu 1.4.2012. [http://ylojarvi-fi-](http://ylojarvi-fi-bin.directo.fi/@Bin/16de6b1775b5b7923642e752a608fbbe/1333284784/application/pdf/277220/KUN%20HUOLI%20HER%C3%84%C3%84%20VARHAISKASVATUS%20JA%20LASTENSUOJELU%20PERHEEN%20TUKENA-K%C3%84SIKIRJA%2012%2011.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/16de6b1775b5b7923642e752a608fbbe/1333284784/application/pdf/277220/KUN%20HUOLI%20HER%C3%84%C3%84%20VARHAISKASVATUS%20JA%20LASTENSUOJELU%20PERHEEN%20TUKENA-K%C3%84SIKIRJA%2012%2011.pdf](http://ylojarvi-fi-bin.directo.fi/@Bin/16de6b1775b5b7923642e752a608fbbe/1333284784/application/pdf/277220/KUN%20HUOLI%20HER%C3%84%C3%84%20VARHAISKASVATUS%20JA%20LASTENSUOJELU%20PERHEEN%20TUKENA-K%C3%84SIKIRJA%2012%2011.pdf)

Liite 1: ARJESSA MUKANA - Opas lastensuojelusta päiväkotien henkilökunnalle

ARJESSA MUKANA - Opas lastensuojelusta päiväkotien henkilökunnalle

Tämä opas on tehty yhteistyössä Minna Kokoran, Marina Primiettan ja Hanne Kosken kanssa Espoon Olarin päivähoitoalueelle. Saimme myös kommentteja oppaasta johtavalta sosiaalityöntekijältä Raija Pesolalta. Opas on opinnäytetyö Diakonia-ammattikorkeakouluun.

Oppaan tarkoitus on antaa päivähoidon työntekijöille tietoa lastensuojelusta ja rohkaista työntekijöitä tarttumaan huoleensa.

"PERHE", tyttö 5v.

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Jenny Itkonen
Anniina Jääskeläinen

Sisällysluettelo

1. Espoon lastensuojelu asuinalueittain.....	4
2. Kun huoli herää.....	6
3. Huolen purkukaavio.....	8
4. Mihin huolen purkukaaviota voi käyttää?.....	10
5. Päivähoidon ja lastensuojelun työjärjestys.....	11
6. Kasvatuskumppanuus on apuna huolen puheeksiottamisessa.....	12
7. Entä jos perhe ei halua yhteistyötä?.....	13
8. Lastensuojelulaki (2007/417) työntekijä tukena.....	14
9. Hyödyllistä luettavaa ja linkkejä.....	18
10. Omia muistiinpanoja.....	22

1. ESPOON LASTENSUOJELU ASUINALUEITTAIN

Espoossa on yksi puhelinvaihde, josta puhelut ohjautuvat alueen päivystävälle sosiaalityöntekijälle.

Puhelinnumero on 09-81621.

Sosiaalityöntekijät vastaavat puhelimeen klo 8-15.

Yhteistyötahot kuten, päiväkodin henkilökunta, voi konsultoida päivystävää sosiaalityöntekijää, jonka kautta voi pyytää viestittämään asiaa myös nimetyille sosiaalityöntekijälle tarpeen mukaan.

Sosiaali- ja kriisipäivystys

Sosiaali- ja kriisipäivystys vastaa numerosta 09- 8164 2439 kello 15 jälkeen, johon yhteys esim. jos vanhempi tulee hakemaan lasta päihtyneenä tai lasta ei noudeta.

Matinkylä-Olarin ja Tapiolan lastensuojelu

Pihatörmä 1 A, 4. krs, 02240 Espoo, PL 2310,
02070 ESPOON KAUPUNKI

Espoon keskuksen lastensuojelu

Kalajärven lastensuojelu
Kalajärven lähipalvelukeskus, Ruskaniitty 4, PL 2515,
02070 ESPOON KAUPUNKI
Kauklauden, Muuralan ja Suvelan lastensuojelu
Kamreerintie 7, 2. kerros, 02070 ESPOON KAUPUNKI

Leppävaaran lastensuojelu

Läkkisepänkuja 3A, 2.krs. PL 2124,
02070 ESPOON KAUPUNKI

Espoonlahden lastensuojelu

Espoonlahden sosiaalipalvelutoimisto
Kipparinkatu 2, 02320 Espoo, PL 2403,
02070 ESPOON KAUPUNKI

2. KUN HUOLI HERÄÄ...

Päivähoitohenkilökunnan on syytä huolestua ja harkittava lastensuojeluilmoituksen tekemistä lapsesta, kun

- lapseen kohdistuu fyysistä tai psyykkistä pahoinpitelyä
- lapsen hoitoa ja kasvatusta laiminlyödään vakavasti
- lapsi tuntuu kärsivän jatkuvan ravinnon, asianmukaisen vaatetuksen tai yöunen puutteesta
- lapsi näyttää pelkäävän jompaakumpaa vanhemmistaan ja kavahtaa kosketusta
- lapsi oireilee, on esimerkiksi väsynyt, pelokas, ahdistunut tai levoton
- lapsen kehityksessä tapahtuu taantumista, esim. kastelu alkaa uudestaan
- vanhemmilla on vakavia mielenterveysongelmia
- vanhemmat käyttävät runsaasti päihteitä
- lapsi unohtuu päiväkotiin tai lapsen hakemisesta vastaa joku muu aikuinen.

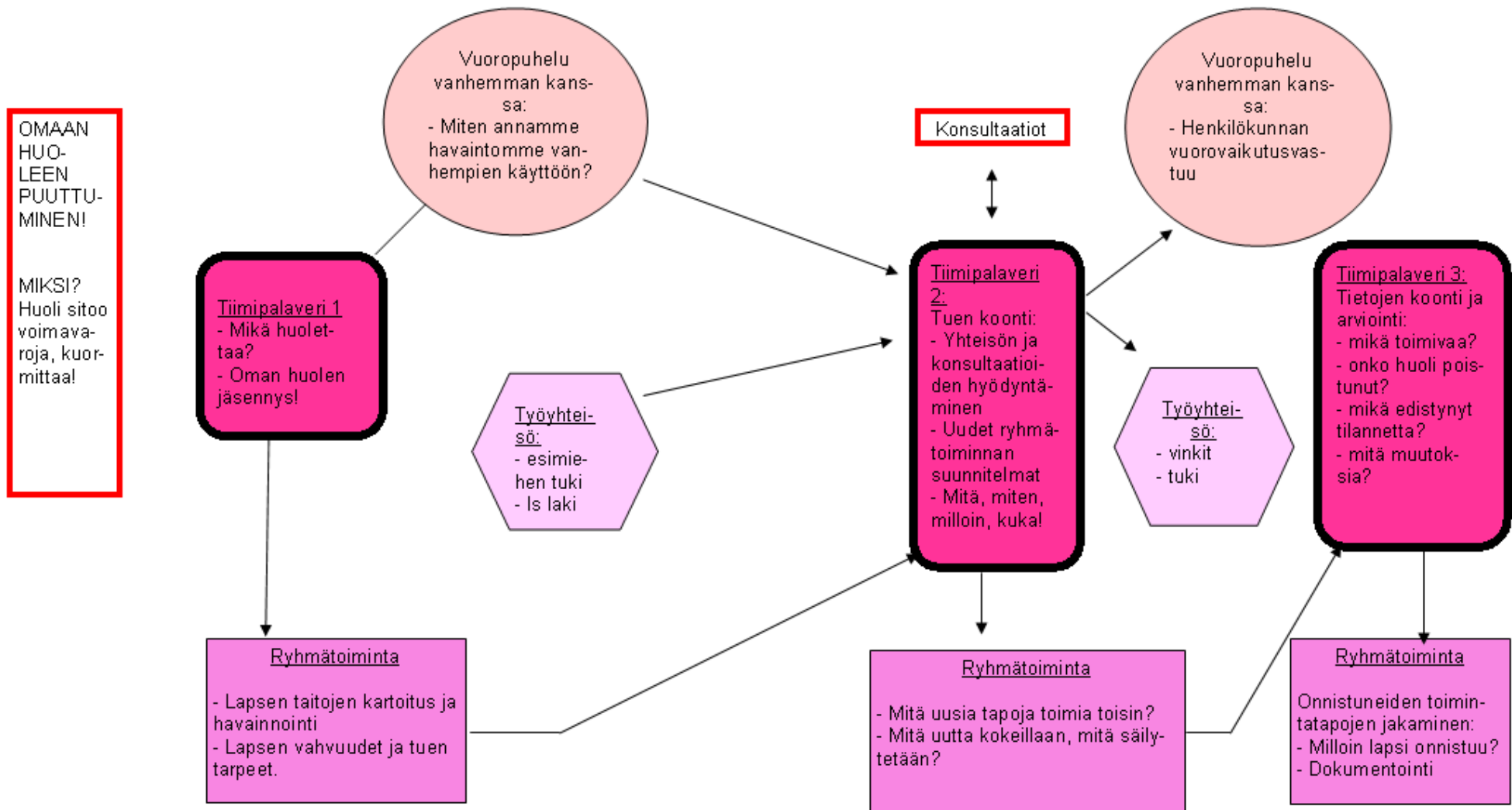
Huolen kanssa ei pidä jäädä yksin! Jos olet huolissasi, ota asia puheeksi tiimisi ja esimiehesi kanssa.

Lapsi saattaa kertoa tarkkaan ja pohdiskellen viikonlopun tapahtumista. Joskus päiväkodin työntekijällä saattaa olla vaikeaa hahmottaa lapsen puheista, mikä on totta ja mikä mielikuvituksen tuottamaa. (Viitasaari 2003)

Kuka toimii ja miten

ASIA	MITEN TOIMITAAN	KUKA TOIMII
Huoli lapsesta herää	Työntekijä tuo havaitsemansa huolen viikoittaiseen tiimipalaveriin.	Työntekijä, jolle huoli lapsesta herää
Tiimipalaveri	Huolesta puhutaan tiimin aikuisten kesken. Pohditaan, miten kauan tilannetta seurataan ja miten edetään. Asia viedään tarvittaessa esimiehelle.	Työntekijätiimi
Konsultointi muille ammattilaisille tarvittaessa ja moniammatillinen yhteistyö	Nimettömästi ja matalalla kynnyksellä voi konsultoida tarvittaessa konsultoivia erityislastentarhanopettajia, neuvolaa ja lastensuojelua.	Huolen havaitsija/ tiimin lastentarhanopettaja
Huoltajille tieto	Huolesta puhutaan lapsen vanhempien kanssa ja pohditaan yhdessä, miten asiassa edetään tai millaista tukea perhe mahdollisesti tarvitsee.	Huolen havaitsija ja esimies
Jatkotoimien pohdinta	Jos tilanne jatkuu samana tai pahenee, lastensuojeluilmoituksen tarve arvioidaan.	Huolen havaitsija Työntekijätiimi Päiväkodin johtaja
Lastensuojeluilmoitus	Jos tarve lastensuojelulle syntyy, omalla nimellä tehdään lastensuojeluilmoitus lastensuojelun sosiaalityöntekijälle. Sosiaalityöntekijä tekee arvion lastensuojelun tarpeesta.	Huolen havaitsija Työntekijätiimi / Päiväkodin johtaja
Huoltajille tieto	Huoltajille kerrotaan lastensuojeluilmoituksen tekemisestä mahdollisimman pian.	Huolen havaitsija
Viranomaisyhteistyö	Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen selvityksen aloittamisesta 7 työpäivän kuluessa. Yhteistyötahot huolehtivat jatkoinformaatiosta sosiaalityöntekijälle.	Sosiaalityöntekijä Päivähoito, neuvola, lastensuojelu
Jatkotoimenpiteet, lastensuojelutarpeen selvitys	Älkutapaaminen yhdessä lapsen, huoltajien ja päiväkodin työntekijän/työntekijöiden kanssa. Lastensuojelu arvioi tarvittavia jatkotoimenpiteitä.	Sosiaalityöntekijä

3. HUOLEN PURKUKAAVIO

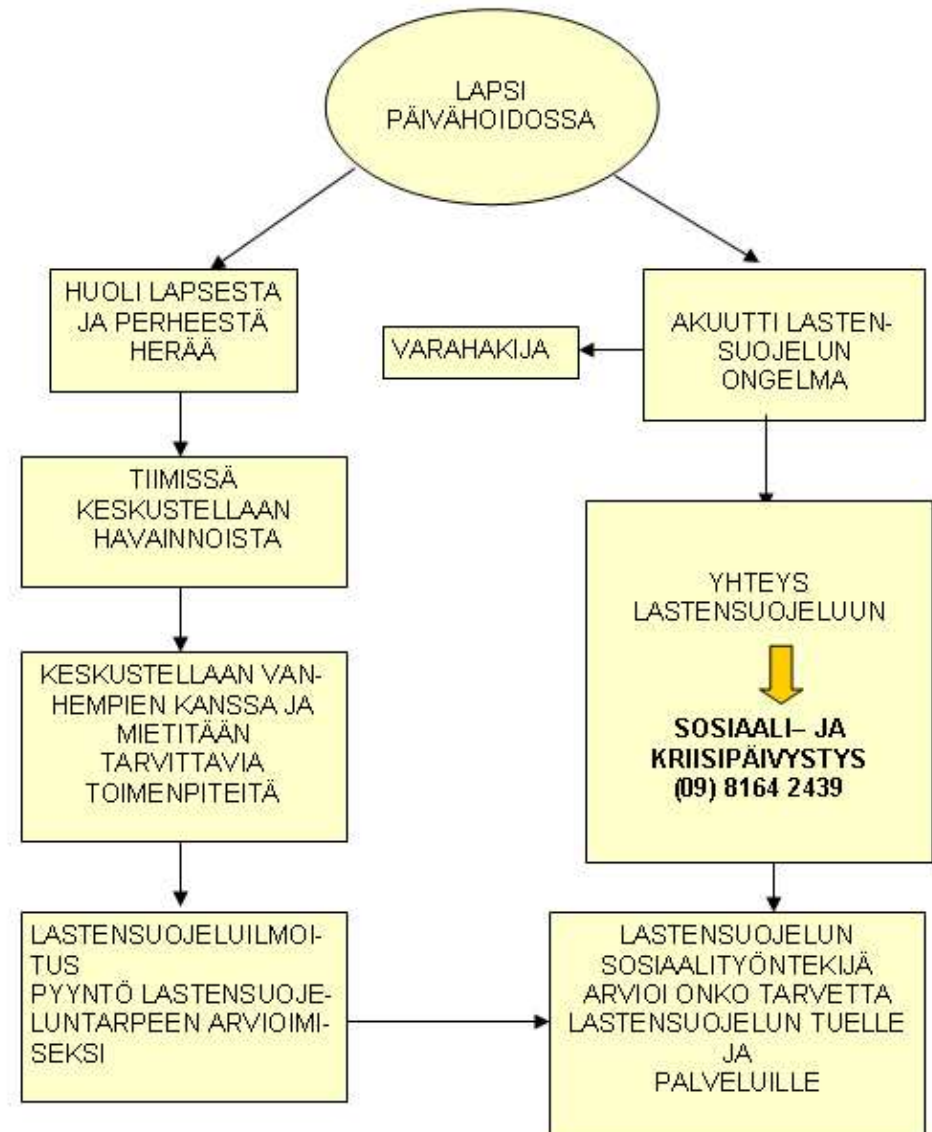
4. MIHIN HUOLEN PURKUKAAVIOTA VOI KÄYTTÄÄ?

Huolen purkukaavion tarkoituksena on jäsentää työtä ja toimia työvälineenä päiväkodin työntekijöille.

Sen avulla voi tehdä tilannearviointia ja se voi toimia oman työn rajaamisen välineenä.

5. PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN TYÖJÄRJESTYS

6. KASVATUSKUMPPANUUS ON APUNA PUHEEKSIOTTAMISESSA

Luottamus vanhempien kanssa rakentuu kasvatuskumppanuuden kautta, kun työntekijä ja vanhempi keskustelevat lapsen arkisista ja päivittäisistä asioista.

Joskus lapsen tilanteesta aiheutuu huolta ja surua työntekijälle. Liiallinen vastuu lapsen ja perheen tilanteesta saatetaan kokea uuvuttavana.

Kertoakseen huolta herättäneistä havainnoistaan vanhemmille työntekijän täytyy olla rehellinen ja uskaltaa puhua vaikeistakin asioista.

Huolen puheeksiottamisessa haasteena on toimia niin, että vanhempien luottamus työntekijöiden tahtoon sekä kykyyn auttaa perhettä ja lasta vahvistuu ja pysyy yllä.

Oikeiden sanojen löytäminen on niin vaikeaa. Niin kuin isänkin kanssa. Mene isää vastaan ja kerron muutama lauseen Tiinan päivästä. Samalla pyydän, että jos hän auttaisi meitä ymmärtämään Tiinaa. Isän silmistä, käsien liikkeistä näkee kyllästymisen, jaksamattomuuden keskusteluihin. Totean: "Teillä taitaa olla jo kiire kotiin, jatketaanko huomenna?" (Kaskela & Kekkonen 2008)

7. ENTÄ JOS PERHE EI HALUA YHTEISTYÖTÄ?

Vanhemmilla on aina joku syy, miksi he eivät halua yhteistyötä.

Syitä tähän voi olla esimerkiksi aikaisemmat kokemukset ammattilaisista, vaikeudet ymmärtää käsiteltävää asiaa tai esille tuodun asian ymmärtäminen erilailla kuin työntekijä.

Usein työntekijän puhe tulkitaan arvosteluksi, koska vanhemmuus on arkaluontoista aluetta.

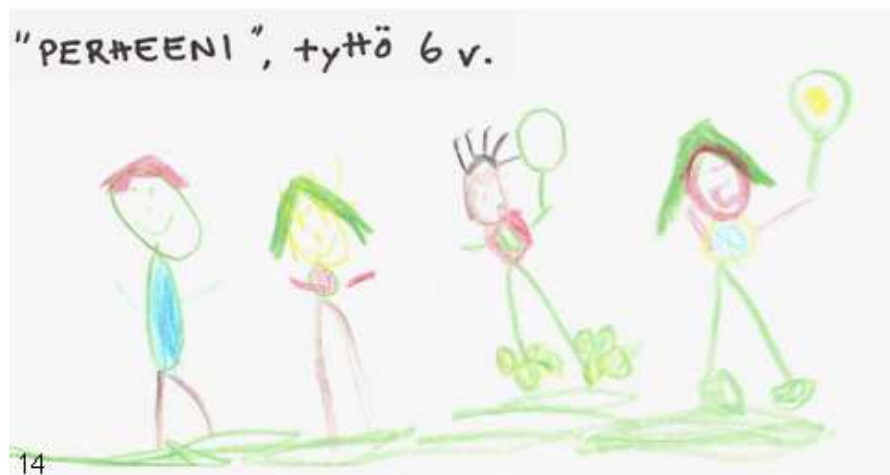
Asioiden perustelu aidosti lapsen näkökulmasta voi auttaa vanhempia ymmärtämään, että työntekijät ajattelevat heidän lapsensa parasta.

8. LASTENSUOJELULAKI (2007/417) TYÖNTEKIJÄN TUKENA

Vastuu lapsen hyvinvoinnista 2 §

- Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Heidän täytyy turvata tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapselle sillä tavalla kuin huollosta ja tapaamisoikeudesta säädetään.
- Viranomaisten, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa, on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Heidän on myös riittävän varhain yritettävä tarjota perheelle tarpeellista apua sekä tarvittaessa ohjata lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin.

Ehkäisevä lastensuojelu 3 a §

- Kunnan on järjestettävä ehkäisevää lastensuojelua myös silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.
- Esimerkiksi päivähoitossa, nuorisotyössä ja opetuksessa voidaan järjestää tällaista tukea ja erityistä tukea, jota lapsi tai perhe tarvitsevat.

Yleinen yhteistyö eri lasta koskevien tahojen kanssa, huolen puheeksiotto sekä lastensuojeluilmoitusten tekeminen ovat ehkäisevää lastensuojelua.

Vanhempien kasvatustehtävän ja lapsen kasvun kehityksen sekä oppimisen tukeminen toimii ehkäisevänä lastensuojeluna.

Todentuu varhaiskasvatussuunnitelmassa ja kasvatuskumppanuudessa.

Ilmoitusvelvollisuus 25 §

koskee tietoa, jonka työntekijä on saanut työssään tai luottamustoimissaan. Ilmoitusvelvollisia ovat:

- kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, kuten kaikki päivähoidon työntekijät
- opetustoimen, nuorisotoimen, poliisiviranomaisten, Rikosseuraamuslaitoksen, paljo- ja pelastustoimen, holhousviranomaisen työntekijät
- yleisen edunvalvojan, seurakunnan tai muun uskonnollisen koulutuksen järjestäjän, turvapaikan hakijoiden vastaanottoa, hätäkeskustoimintaa tai koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palvelukeskuksessa olevat työntekijät.
- harjoittelijat, opiskelijat ja vapaaehtoiset sekä näiden toimialueiden luottamustointa hoitavat henkilöt.

Ilmoitusvelvollisuus pykälä on ilmoittajan tukena tehtäessä lastensuojeluilmoitusta.

Kun päivähoidosta tehdään ilmoitus, olisi siinä hyvä näkyä useamman henkilön nimi, esimerkiksi tiimin jäsenten ja päiväkodin johtajan nimet.

Pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi 25 a §

- Yhdessä vanhemman kanssa voidaan tehdä pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimisesta sosiaaliviranomaisille.
- Mikäli lapsen vanhempi ei suostu tekemään pyyntöä lastensuojelutarpeen arvioinnista yhdessä päivähoidon työntekijän kanssa, on työntekijän tehtävä lastensuojeluilmoitus
- Ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava syyt, jotka ovat johtaneet pyynnön tekemiseen.

3-vuotiaan Jarkon huomattiin käyttäytyvän pelokkaasti. Lastentarhanopettaja kuuli isän uhkailevan poikaa tämän viivytellessä kotiinlähdössä. Isä tuoksahti alkoholille, mutta ei kuitenkaan vaikuttanut humalaiselta. Lastentarhanopettaja päätti tiimensä kanssa ottaa vanhempien kanssa asian puheeksi. Yhdessä he päätyivät tekemään pyynnön lastensuojelun tarpeen arvioimiseksi.

9. HYÖDYLLISTÄ LUETTAVAA...

- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOY.
- Heinämäki, Liisa 2005. Varhaista tukea lapselle työvälineenä kehittämisvalikko. Oppaita 62. Helsinki: Stakes
- Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen. Eriyisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finn lectura.
- Viitasaari, Leena 2003. Lasten kokema perheväkivalta päivähoiton haasteena. Teoksessa Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja (toim.) Lapset, perhe ja väkivalta-työ. Porvoo: WSOY, 103–116
- Söderholm, Annlis; Halila, Ritva; Kivitie-Kallio, Satu; Mertsola, Jussi & Niemi, Sirkku 2004 (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim.
- Remsu, Niina & Törrönen, Maritta (toim.) 2007. Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja Nuorten kuntoutussäätiö.
- Päivähoidon lakiopas 2010. Kuopio: UNIpress.

... JA LINKKEJÄ.

- Espoon kaupunki 2011. Lastensuojeluilmoitus. <http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11866;11867;15227;39444>
- Stakes i.a. Huolen puheeksioton ennakointilomake. <http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/4DED3306-7C17-4E4C-A456-62BE3EDAD8FD/0/puheeksiottolomake.pdf>
- Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Vanhemman äänellä

En anna vain lastani
annan kaikkeni
luovun ja luovuta
itseltäni pois
huolehdittavaksi

Päiväkodin portilla
kun käsi jaksaa vilkuttaa
lähettää suukkoja loputtomiin
vielä ensimmäisissä liikennevaloissa
vielä työni äärellä
viipyy mielessäni
katseen pyyntö
Älä unohda, tule pian

Lähetän terveiseni
olen jo matkalla
luotasi luoksesi
Kiireisissä kohdissa
sydän liikahtaa sinnepäin
ei niin tärkeää täyttä täällä
ettei mieleeni mahtuisi

Päiväkodin portailla
kun tunnit ovat vilkutusten välissä
löydän kiikkujani
likaisen janoisen iloisen
Ihmeeni

Sydän liikahtaa Teihin päin
olen kiitollinen hyvästä hoidosta
(Marja Kaskela)

"MINU KOTI JA PERHE", poika 5 v.

10. OMIA MUISTIINPANOJA

Haluamme erityisesti kiittää
Yhteistyökumppaneitamme.
Kiitos, että annoitte meille
opinnäytetyön
aiheen ja olitte mukana
ideoimassa opasta.
Kiitos myös
oppaan kuvittajille, jotka elävöittävät
opasta hienoilla kuvillaan.

Liite 2: Arviointikysely.

Oppaan arviointikysely

Hei!

Nyt opinnäytetyömme on edennyt siihen vaiheeseen, että haluaisimme teiltä arvioinnin tekemästämmme oppaasta. Teettehän arvioinnin ja lähetätte sen meille 17.2.2012 mennessä sähköpostilla osoitteeseen anniina.jaaskelainen@student.diak.fi

1. Oliko opas selkeä ja helppolukuinen?
2. Oliko oppaan rakenne toimiva?
3. Oliko oppaassa teille uutta tietoa? Jos vastaus on kyllä, mitä?
4. Jos päivähoitossa oli tilanteita, jolloin syntyi huoli lapsesta, auttoiko opas?
5. Jos edellisen kysymyksen vastaus oli kieltävä, voisitko ajatella oppaasta olevan hyötyä tilanteessa, jossa syntyy huoli lapsesta?
6. Rohkaiseeko opas puuttumaan omaan huoleensa ja tekemään asialle jotain?
7. Kehittämisehdotuksia?
8. Jotain muuta sanottavaa?

Kiitos ajastanne!

Ystävällisin terveisin

Jenny Itkonen

ℓ

Anniina Jääskeläinen

Liite 3: Kysely päiväkodeille ja lastensuojelulle.

Ajatuksenamme on luoda taulukko, johon kirjaamme selkeästi, mitä huolen heräämisen eri vaiheessa pitää tehdä ja kenen vastuulla se on. Toivoisimmekin, että käytätte hieman aikaanne ja laitate tämän hetkisten tietojenne avulla asiat toimintajärjestykseen. Toivomme, että vastaatte, vaikka ette kaikkiin kohtiin saikaan vastausta. Vastausaikaa on 30.9.2011 asti.

Kysymyksiä huolen heräämisen toimintamallista:

1. Kun huoli lapsesta herää, mitä tehdään ja kuka toimii?
2. Missä vaiheessa konsultoidaan muita ammattilaisia, ketä, miten ja kuka ottaa yhteyden?
3. Missä vaiheessa huoltajille tietoa, mitä kerrotaan, kuka kertoo?
4. Missä vaiheessa pohditaan jatkotoimia ja kuka/ketkä pohtii?
5. Tarvitaanko moniammatillista yhteistyötä tässä vaiheessa ja ketkä osallistuvat?
6. Missä vaiheessa lastensuojeluilmoitus tehdään, kuka tekee ilmoituksen?
7. Kuka antaa huoltajille tietoa lastensuojelunilmoituksesta, mitä kerrotaan ja missä vaiheessa?
8. Miten viranomaisyhteistyö alkaa, etenee ja kuka/ketkä toimii?
9. Mitä jatkotoimenpiteitä, miten ja kuka toimii?

Ystävällisin terveisin

Jenny Itkonen

℘

Anniina Jääskeläinen

Liite 4: Lupa lasten kuvien käyttämiseen

HYVÄ VANHEMPI!

Toimin työelämän yhteistyöhenkilönä Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Espoon kaupungin yhteistyössä tehtävässä tutkimushankkeessa, jossa kootaan päivähoitoon ohjekirjasta koskien lastensuojelun kanssa tehtävää verkostotyötä. Kirjanen on tarkoitus elävöittää ja kuvittaa lasten tekemillä, nimettömillä piirustuksilla. Saako lapsenne piirustusta käyttää tähän tarkoitukseen? Jos saa, laittaisitko alla oleville riveille ensin lapsen nimen ja sitten allekirjoituksen. Kiitos!